

Filozofie, ekonomie, politologie, sociologie, psychologie, historiografie

MARATHON

6/2016

číslo 140

**Teoretický časopis věnovaný otázkám postavení
člověka ve světě, ve společnosti, v současném dění**

Obsah

1. Úvodní poznámka.....	2
2. Hlavní materiály.....	3
Marxismus, marxismus-leninismus – idea versus praxe (David Hmíra).....	3
Jsou dnešní choroby vědy a badatelů nevyléčitelné? (Vladislav Pavlát).....	10
3. Pracovní materiály.....	18
Stalinismus (David Hmíra).....	18
4. Aktuální možnosti využití teorie v praxi (Radim Valenčík).....	26
5. Diskuse.....	38
Politický bizár nebo raději politický kýč? (Pavel Sirůček).....	38

MARATHON

Internet: <http://www.valencik.cz/marathon>

Vydává:

Radim Valenčík

jménem Otevřené společnosti příznivců
časopisu MARATHON

Vychází od listopadu 1996

Registrační značka: MK ČR 7785

ISSN 1211-8591

Redigují:

Vladimír Prorok

e-mail: prorok@vse.cz

Pavel Sirůček

e-mail: sirucek@vse.cz

Radim Valenčík (224933149)

e-mail: valencik@seznam.cz

Redakce a administrace:

Radim Valenčík, Ostrovní 16

110 00 Praha 1

MARATHON is a bi-monthly Internet magazine founded in Prague at the end of 1996. Its aim is to help to clarify, from central and east European perspective, the reasons of present entanglement of the world developments, and participate in the search for prospective solutions.

About 30 authors contribute to the magazine on a regular basis and more write for it occasionally. So far MARATHON has been published in Czech with occasional documentation annexes in English or German. English summaries of articles are envisaged based on specific interests of readers.

Themes most often treated in the magazine include human capital, investments in education and other forms of human capital, nature and consequences of globalization, new approaches in economic theory (an attempt for synthesis of seemingly disparate concepts of K. Marx, J. Schumpeter, M. Friedman, G. Becker and R. Reich with regard to role played by innovations and the search for new space for economic growth), etc. Several specific projects of human capital investments have been developed on the basis of concepts analyzed in MARATHON.

The magazine can be accessed at www.valencik.cz

E-mail contact: valencik@seznam.cz

Do rukou se vám dostává časopis Marathon 6/2016. Jako obvykle, nejdřív některá základní sdělení:

- Časopis je dostupný prostřednictvím sítě INTERNET na www.valencik.cz
- Časopis vychází jednou za dva měsíce, vždy 15. dne prvního z dvojice měsíců, které jsou po sobě. Nejbližší řádné číslo (01/2017) bude vydáno a objeví se na Internetu 15. listopadu 2016.
- Rozsah časopisu je 40 stran tohoto formátu, což odpovídá přibližně 120 stranám standardního formátu.
- Příspěvky, případně připomínky a náměty, vzkazy redakci apod. lze rovněž zasílat na e-mailovou adresu: valencik@seznam.cz.

- V srpnu 1997 byl Marathon registrován ministerstvem kultury ČR

1. Úvodní poznámka

Poslední řádné letošní číslo překonalo jeden zajímavý rekord. Mezi nejmladším a nejstarším autorem je rekordné věkový rozdíl. Více než 60 let. Nejmladším autorem je student David Hmíra, nejstarším nestor vědy na VŠFS doc. Vladislav Pavlát.

Davidu Hmíru považuji za perspektivního autora a jeden z úkolů, který si předsedl, za nanejvýš významný. Odpovědět na otázku, proč původní nádherné a intelektuálně poctivě vydržené myšlenky, se kterými přešel K. Marx, nenašly adekvátní realizaci. Zařazuji dva články začínajícího autora. Jeden do hlavní části, druhý do části věnované uveřejnění pracovních materiálů (jedná se o podklad pro seminární práci).

Příspěvek doc. Vladislava Pavláta obsahuje nejen cenné metodologické poznatky, ale jejich propojení s dlouhodobou životní praxí. V. Pavlát aktivně působí jako vedoucí několika doktorských prací a neúnavný organizátor vědeckých konferencí v oblasti teorie finančních trhů. (Kromě jiného potvrzuje nikoli jen odbornou práci, ale celým svým životem moji hypotézu o možnosti podstatným způsobem prodloužit období produktivního uplatnění člověka, a to plně v souladu s naplněním reálného bohatství tohoto života.).

Kromě toho jsem do tohoto čísla zařadil ještě novou rubriku, která je orientována na on-line sledování problematiky propojení teorie s praxí. Pro někoho možná v trochu nečekané oblasti, myslím však, že se podařilo uhodit hřebík na hlavičku. Myslím, že se mně to podařilo i dost dobře vysvětlit v hodinové diskusi na ČT 2, alespoň dle ohlasů, které jsem obdržel. Ostatně, posuďte sami:

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/11483158486-souvislosti-jana-pokorneho/216562220750017/>

19. ročník konference Lidský kapitál a investice do vzdělání

Připomínáme informaci o **19. ročník mezinárodní vědecké konference Lidský kapitál a investice do vzdělání:**

Termín a čas konání: Listopad 2016 (24. 11. – 25. 11. Registrace od 9.00)

Místo konání: KCE VŠFS, Estonská 500

Poznámky:

1. Podrobnější najdete na:

<http://www.vsfs.cz/lidskykapital/?id=2043-hlavni-stranka>

2. Plný text ke stažení monografií, které vzešly z předcházejících dvou ročníků, najdete zde:

<http://www.vsfs.cz/lidskykapital/?id=2479-monografie>

3. Předkonferenční diskusi, které se může účastnit každý zájemce, můžete sledovat od 1. července (denně) zde:

<http://radimvalencik.pise.cz/archiv/>

4. Úvodní informace k předkonferenční diskusi je zde:

<http://radimvalencik.pise.cz/3586-r2016-150-na-uvod-predkonferencni-diskuse.html>

2. Hlavní materiály

Marxismus, marxismus-leninismus – idea versus praxe

David Hmíra

Důvodem pro volbu tohoto tématu byl zájem poukázat na to, jaký vliv má na společnost prosazování určité ideologie a jak jednoduše lze během pár generací obrátit smýšlení lidí z oslav takovéto ideologie k nenávisti.

Po událostech v Evropě v roce 1989, kdy byl ve většině států socialismus svržen (jednalo se o Polsko, Maďarsko, ČSR, NDR, Bulharsko a Rumunsko), a po roce 1991, kdy se rozpadl Sovětský svaz, byla vidina beztřídní společnosti alespoň na několik desetiletí zavržena. V těchto zemích byl socialismus nahrazen kapitalistickým, liberálním modelem, který byl přijat po vzoru západních mocností. Sledování nových cílů a hodnot společnosti vstúpilo do myšlení zejména dospívající generace to, čemuž dnes říkáme tzv. primitivní antikomunismus. Následkem toho dnes vyrůstají děti v domnění, že idea komunismu byla špatná a že za naše problémy mohou právě komunisté. Pokud by však byl proces vedoucí ke komunismu dokončen, situace by byla zcela jiná. Málokdo by se odvážil stěžovat si na veřejnosti. Jednak proto, že by lidé pravděpodobně měli dostatek toho, co by potřebovali a z části také jistě proto, že každý, kdo si stěžoval, by byl patřičnými způsoby umlčen anebo by byl donucen emigrovat. Proces údajně vedoucí k beztřídní společnosti, kde funguje heslo: „Každý podle svých schopností, každému podle jeho potřeb“, byl ukončen revolucemi ve všech státech Východního bloku, které volaly po svobodě a demokracii. Na místo socialismu byl demokraticky nastolen kapitalismus.

Objasněme v úvodu alespoň základní pojmy, s nimiž budeme v textu pracovat. Především je zapotřebí vnímat rozdíl mezi pojmy „socialismus“ a „komunismus“. Socialismus není totéž, co komunismus, byť různé články tohoto rozdílu nedbají. Komunismus je cílem, socialismus je jen jakýmsi prostředkem, jen přechodnou fází na cestě ke komunismu. Komunismus je idea, které možná bude dosaženo, možná se k ní lidstvo přiblíží, anebo bude i nadále utopii. Socialismus můžeme chápat jako ono „nutné zlo“, které splatí daň za rovnost a svobodu v nově vzniklé komunistické společnosti. Další často zmiňovaný pojem je „proletariát“, který značí hlavní hnací sílu v Marxových a Engelsových spisech. Jedná se o dělnickou třídu, která se má násilnou revolucí vzepřít svým zaměstnavatelům, kteří své zaměstnance okrádají o „nadhodnotu“, což je rozdíl mezi hodnotou výrobku který zaměstnanci vyrobí a mzdou, kterou za danou práci dostanou. Zde vidíme zásadní rozdíl v chápání toho, kdo tento úkol plní a možná tedy i příčinu kolapsu tohoto režimu. Marx s Engelsem hovoří o vedení revoluce proletariátem-dělnickou třídou, kdežto V. I. Lenin se rozhodl vést revoluci osobně, prostřednictvím nikoli proletariátu, ale za pomoci armády a policie.

1) Marxismus a revoluce

Po státním převratu, jímž vyvrcholila revoluce 1848, se dostala Francie na 18 let pod vliv napoleonského režimu. Lenin tvrdí, že tento režim přivedl zemi nejen k hospodářskému úpadku a národnímu ponižení, ale zároveň sehrál významnou roli v myslích obyvatel celé Evropy. Proletariát, který povstal proti starému režimu, se chopil dvou úkolů – celonárodního a třídního: osvobodit Francii od vpádu Německa a socialisticky osvobodit dělnictvo od kapitalismu. Spojení těchto dvou úkolů je nejsvráznějším rysem Komuny.⁽¹⁾ Tou dobou byli Karl Marx a Friedrich Engels nejvíce tvůrčí a jejich filozofování vyústilo v ideologii, která výrazně ovlivnila celý svět po dobu dalších staletí. Společně tak vytvořili filozofický a ideologický směr – marxismus, který přímo ovlivňoval jednoho z největších revolucionářů a marxistů své doby - Vladimíra Iljiče Lenina. Ten pečlivě studoval Marxovy a Engelsovy spisy a vyvodil z nich vlastní závěry.

1.1 Marxismus

Ideál revoluce založený na souboji společenských tříd, čili mezi vykořisťovanými a vykořisťujícími, prostupuje celým marxismem s velice omezeným a striktním přístupem k tomu, za jakých okolností je revoluce a zároveň diktatura proletariátu nevyhnutelným činem.¹

Jednou z těchto okolností je neschopnost vykořisťované dělnické třídy pracující hlavně v průmyslu vlastněném buržoazií, zlepšit pracovní a životní podmínky sobě samým. Hlavním cílem proletariátu tedy je, navždy se vysvobodit ze začarovaného kruhu vykořisťování podmaňující třídou.²

K rapidnímu vývoji této novodobé společnosti dělníků 19. století vedly hlavně novodobé objevy na poli vědecko-technickém, které vytvořily industriální společnost. Téměř každý metr čtvereční půdy planety Země znal svého majitele, ale místo drobného rolnictví byla tato držba půdy v průmyslově vyspělých zemích vystřídána též plně vyspělou a četnou buržoazií, která disponovala obrovským majetkem. V jejich rukou se pravděpodobně nacházel i vládnoucí systém sám, který v sobě nesl zbytky absolutní monarchie, včetně všech tří složek státní moci.⁽³⁾ Humanitní a spravedlivé ideály byly nahrazeny ziskuchtivostí jedné třídy. Nespokojení dělníci se proto začali shromažďovat do spolků, ze kterých podnikali kroky patřičné k tomu, aby si udrželi životní úroveň. Marxismus do tohoto boje mezi dělnictvem a vládnoucí třídou vstupuje jako podpůrný iniciátor, který chce přinést řešení v podobě emancipace proletariátu, která spočívá na převzetí a kolektivizaci kapitálu buržoazie a zabránění tak možnosti dalšího vykořisťování dělnictva.³

Marx nenabízí pouze aspekty ekonomického řešení, protože dle ideologického aspektu, je sám člověk marxismem pojímán jako nejvyšší bytost. Tento bod je uplatňován jak v rovině existenciální tak i hodnotové. V řádu hodnot, má všechno sloužit člověku. Příkázání marxismu by tedy mohlo znít: „Jednej tak, aby tvé činy sloužily člověku.“⁴ „Komunismus je především hnutí opačného mínění, je to odraz, který čerpá sílu ze své

Dle Marxovy teorie má jít o proces, vedený dělnickou třídou, směřující k vytvoření komunistické strany, která následně revolučně svrhne vládnoucí kapitalisty a nastolí komunismus.

V praxi jsme to však mohli zatím zaznamenat v různých podobách, zejména ve Východním bloku, jen jako pokus, vedený politickou elitou, směřující k získání absolutní moci a ovládnutí ostatních. Proto mnohde nastala totalitní diktatura, která je dnes považována za špatnou a chceme se jí vyhnout. Je možné, že tito diktátoři měli opravdu v úmyslu dotáhnout proces k čirému komunismu a následně se zbavit moci a majetku. Když se podíváme hlouběji, jistě můžeme nalézt „dějinné poučení“, skryté za touto kapitolou lidstva. Myšlenky, postupy a možnosti, které byly užívány v této době, můžeme pozorovat i dnes a budeme díky nim i v budoucnu moci lépe prohlédnout skryté záminky falešných řečí a manipulátorských snah. Jedním z takových manipulátorů by mohl být i myslitel, vůdce bolševické revoluce v roce 1917 a následně první předseda vlády Sovětského svazu – Vladimír Iljič Lenin. Nyní se budeme věnovat jeho teorii marxismu-leninismu.

2.1 Leninův marxismus

Ve svém díle Lenin často cituje Marxe či Engelse, prý aby bylo zabráněno špatným výkladům těchto názorů různými překlady. Dnešní pojetí slova „stát“, tvrdí Lenin, se mění s každými hranicemi. V Prusko-německé říši je pojem státu naprosto jiný než například ve Švýcarsku, v Anglii je pak úplně jiný než ve Spojených státech. Dnešní stát je tudíž fikce. Podle Lenina, Engels chápe stát jako produkt nesmiřitelnosti třídních sporů. Stát vzniká tam, kde třídní rozpory nemohou být objektivně smířeny a naopak – existence státu dokazuje, že třídní rozpory jsou nesmiřitelné. Podle Marxe je stát orgánem třídního panství, kde jedna třída vytlačuje druhou a úkolem je vytvoření „pořádku“, který legalizuje tento útlak tím, že smiřuje konflikt tříd. Z toho podle Marxe vyplývá, že pokud je stát produktem nesmiřitelnosti třídních rozporů, pokud je mocí stojící nad společností, je tedy jasné, že k osvobození utiskované třídy je zapotřebí násilné revoluce a následného zničení aparátu státní moci - byrokracie. Zavedením socialistického společenského řádu se stát sám rozpouští a mizí. Engels spolu s Marxem doporučují používat místo pojmu „stát“ raději slovo „obec“, které se po překladu do němčiny rovná slovu „komuna“.⁵

Důležitou složkou státu je veřejná moc, která je nutná k organizaci obyvatelstva. Tato veřejná moc existuje v každém státě a patří do ní nejen represivní aparát, ale i příslušenství jako jsou věznice a další monopolní donucovací instituce. Z této veřejné moci se vyčleňuje státní moc, která je potřebná, protože možnost vzniku samovolné ozbrojené organizace obyvatelstva by vedla k úměrně možnému vzájemnému boji mezi obyvateli samotnými. Státní moc vzešla ze společnosti, ale staví se nad ni a odlišuje se od ní. Patří sem zejména státní armáda a policie. Mají za úkol dohlížet na dodržování bezpečnosti, pořádku a poslušnosti.

¹ Poučení z Komuny: V. I. Lenin [cit. 2016-01-22].:

http://kominternet.cz/subdom/teorie/1793_lenin_komuna.html

² Marx, Karel. Bedřich, Engels. 1970. Komunistický manifest. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. S. 21.

³ Tamtéž, S. 29-40.

⁴ Bocheňský, Józef Maria. 1994. Marxismus-leninismus, věda nebo víra. Olomouc: Velehrad. S. 24.

⁵ LENIN, Vladimír Iljič. Stát a revoluce: marxistické učení o státu a úkoly proletariátu v revoluci. Vyd. 1. Praha: Otakar II., 2000, 131 s. Politologická řada. s.9-11. ISBN 80-863-5580-2.

Všeobecné hlasovací právo, pak po vzoru Engelse, shledává Lenin naprosto jasným nástrojem panství buržoasie. Je prý jen měřítkem znalostí dělnické třídy a nikoli projevu vůle většiny lidu. Zároveň však nenavrhuje vhodnou alternativu, ale cituje Engelse a tvrdí, že státní aparát tu nebude věčně, a že se jeho existence chýlí ke konci, protože se svět prý blížil k takovému stupni výroby, na kterém existence tříd ve státě přestala být nutností, ba dokonce se brzy stane přímou překážkou výroby.⁶ Tyto třídy padnou, stejně jako padne stát jako takový. Společnost, která nově vznikne, má zorganizovat výrobu na základně volného a rovného sdružení výrobců. Proletariát se následně ujme státní moci a promění vše ve státě ve státní vlastnictví. Tím se však ruší proletariát, třídní rozdíly i stát jako takový, protože už nebude třeba dělit společnost na vlastníky a pracující. Jakmile se stát stane představitelem celé společnosti, učiní sám sebe zbytečným.

Jakmile nebude společenské třídy, kterou je nutno udržovat v podřízenosti, jakmile budou odstraněny boje o individuální existenci vyvěrající z boje tříd, pak nezbude nic, co má být potlačováno. Nebude již třeba zasahování státní moci do společenských vztahů, stát sám odumře.⁷

Akt zrušení státu jako takového a převzetí výrobních prostředků jménem společnosti tkví ve vystřídání vlády, kdy hrstka bohatých utlačuje miliony pracujících za vládu „diktatury proletariátu“. Z tohoto plyne, že neexistuje žádné postupné odumírání, nýbrž je třeba násilného převratu. Buržoazní stát může zničit jen revoluce. Poté odumřou zbytky státu, zbylé struktury a systémy.⁸

Lenin se vyjadřuje také na adresu parlamentního systému. Tento systém prý jen rozhoduje o tom, kdo z panujících bude „potlačovat a deptat lid“. Skutečná politika se prý dělá za kulisami, vykonávají ji departementy, kanceláře a štáby. „V parlamentech se pouze žvaní a to jen proto, aby byl prostý lid voděn za nos“.⁹

Východiskem ovšem není zrušení zastupitelských institucí, nýbrž přeměna zastupitelských institucí ze „žvaníren“ na „pracující“ instituce. Tímto řešením měly být Komuny – pracující korporace se zákonodárnou a výkonnou mocí, kde se svoboda projevu, mínění a projednávání záležitostí stává skutečným cílem všech snah. Komuna je prvním pokusem proletářské revoluce o rozbití buržoazní státní mašinerie a její nahrazení novou politickou formou. Posléze bude byrokratický způsob vlády nahrazen prostými funkcemi dozorců a úředníků. Tyto funkce mohou vykonávat obyvatelé s takřka jakýmkoli vzděláním a za „dělnické“ mzdy. Státní úředníci se stanou vykonavateli dělnických příkazů. Budou odpovědní a sesaditelní. To vše pod dohledem nejpřísnější, železné kázně. Toto povede ke zrušení parlamentarismu, a zároveň k zachování zastupitelských institucí. Dále je kladen důraz na jednotu národa. Marx i Lenin, jsou centralisté.

Tato jednota by měla být zorganizována pomocí komunálního zřízení. K dosažení cíle je však třeba dočasně využít nástrojů, prostředků a metod státní moci a to jak proti vykořisťovatelům, tak jako nutná zbraň k odstranění tříd.⁽⁹⁾

2.2 Nastolení socialismu, centralismus

Lenin se nechá inspirovat a prosazuje také myšlenku, že demokratická republika je cestou k diktatuře proletariátu, neboť taková republika vede nevyhnutelně k zostření boje mezi panující a opanovanou třídou. Demokracie se v praxi neshoduje s teorií – tedy, že se jedná o podřízení se menšiny většině.⁽⁹⁾ Ve skutečnosti vládne špička podnikatelů s největším vlivem, prostřednictvím médií, vykonstruovaných procesů, tajných služeb atd. Ve stavu komunismu nebude třeba podřizování se člověka člověku, bude mizet potřeba jakéhokoli násilí nad lidmi vůbec, neboť si lidé zvyknou přirozeně dodržovat základní pravidla společenského soužití, bez násilí a podřizování. To však bude možné až s příchodem nové generace, která bude na těchto základech vychována.

Vedle demokratické republiky Lenin spolu s marxisty zavrhuje také možnost vhodné federativní republiky a vyzdvihují podstatu centralistického vedení státu – demokratický centralismus. Tento centralismus nevylučuje širokou místní samosprávu, kdy je jednota státu hájena komunami. Upozorňuje dále na fakt, že nejširší místní, oblastní a jiná svoboda známá v historii byla dána centralistickou, a nikoli federativní republikou.¹⁰

3) Úpadek demokracie.

Dle Marxovy teorie je na cestě mezi kapitalismem a komunismem nutné období přechodu a s ním spojená revoluce. Na druhý pokus úspěšný ozbrojený převrat, uskutečněný 7. listopadu 1917, vedený bolševiky, v čele s Leninem měl za následek rozpad carského Ruska a po sléze vznik Ruské sovětské federativní socialistické republiky. Zároveň to byla příčina vzniku Ruské občanské války (která započala na přelomu let 1917/1918),

⁶ ENGELS, Friedrich. *Pana Eugena Dühringa převrat vědy (Anti-Dühring): S dodatkem přípravných prací a vybraných dopisů*. 6. čes. vyd., [ve Svobodě] 1. vyd. Praha: Svoboda, 1977, 508s. Knižnice marxismu-leninismu (Svoboda).

⁷ ENGELS, Friedrich. *Pana Eugena Dühringa převrat vědy (Anti-Dühring): S dodatkem přípravných prací a vybraných dopisů*. 6. čes. vyd., [ve Svobodě] 1. vyd. Praha: Svoboda, 1977, 508s. Knižnice marxismu-leninismu (Svoboda).

⁸ LENIN, Vladimír Il'jič. *Stát a revoluce: marxistické učení o státu a úkoly proletariátu v revoluci*. Vyd. 1. Praha: Otakar II., 2000, 131 s. Politologická řada. s.39-47. ISBN 80-863-5580-2

⁹ LENIN, Vladimír Il'jič. *Stát a revoluce: marxistické učení o státu a úkoly proletariátu v revoluci*. Vyd. 1. Praha: Otakar II., 2000, 131 s. Politologická řada. s.39-47. ISBN 80-863-5580-2

¹⁰ Tamtéž, s. 66-68

vedené proti bolševikům, kterou ukončilo vítězství Rudé armády v roce 1920 a která si vyžádala přibližně osm milionů obětí.

Po vypořádání se s úhlavními nepřáteli revoluce mělo dojít ke stabilizaci režimu zevnitř. Bolševici byli přesvědčeni, že přetvoří Rusko a následně celý svět. Předpokládalo se s úplnou přeměnou společnosti na plně marxisticky orientovanou společnost vedenou proletariátem. Uskutečněná revoluce a následné ovládnutí skoro celé východní až střední Evropy však nepřineslo ani vítězství nad kapitalismem, ani kýžený mír a beztrždní společnost.

Záhy po revoluci, po ovládnutí výrobních prostředků a vypořádání se s kapitalisty, mělo dojít k úpadku demokracie. To je prvotní fáze na cestě ke komunismu. Demokracie, píše Lenin, je jednou z forem státu, kde jsou pracující lidé jen jakýmsi námezdními otroky, kteří jsou v důsledku kapitalistického vykořisťování tak zdeptáni povinnostmi, bídou a strachem, že mají přirozeně jiné starosti, než zájem o politiku. To je pro kapitalistický model vítané, protože je tímto většina obyvatel vyloučena z účasti na veřejném politickém životě.⁽¹¹⁾ Demokracie je však etapou na cestě ke komunismu. V této etapě je stmelována revoluční třída namířená proti kapitalismu, která promění v prach buržoazní státní mašinerii a nahradí ji novou, demokratičtější formou v podobě ozbrojených dělnických mas. Zde kvantita přechází v kvalitu. Je prolomena buržoazní společnost a je položen základ budování socialismu. Celá společnost je jedna velká kancelář, jeden velký kontrolní orgán, jediná továrna s rovností práce a mzdy.

Avšak tato kázeň není cílem, nýbrž jen prostředkem. Cílem je ten bod zlomu, odkdy se sama společnost naučí spravovat stát a sama bude kontrolovat a řídit celé jeho dění. Teprve od této chvíle začíná mizet nutnost jakéhokoliv vládnutí vůbec. Čím blíže je stát tomuto ideálu, tím dříve začínají jeho prohnílé a nepotřebné části odumírat a s ním začne odumírat i nesvobodný pojem státu.¹¹

3.1 Fáze - Socialismus

Po tomto období bude odpor kapitalistů nadobro potlačen. Lidé si zvyknou udržovat socialistický řád a pořádek. Počítá se však i s excesy jedinců, kteří budou tento plán chtít sabotovat. K napravení tohoto však nebude třeba žádné mašinerie, neboť to bude řešit sám ozbrojený dav, prostě a snadno, stejně jako kterýkoli hlouček lidí přirozeně trhá od sebe rváče, či zabraňuje znásilnění ženy.

V této fázi se rodí komunistická společnost, vystavěná na kapitalistickém základě. Tento stav je prvotní fází komunismu, kterou Lenin označuje, jako socialismus. Socialismus se podle něj projevuje tím, že výrobní prostředky patří celé společnosti a pořádek funguje tak, že každý, kdo odvede jistou společensky nutnou práci, dostane od společnosti stvrzenku na příslušné množství potřebných výrobků. Každý dělník tak dostává od společnosti tolik, kolik jí dal. Socialismus však ještě neznamená rovnost. Jednotlivci si totiž nejsou rovni. Jeden je silnější než druhý, jeden je ženatý, druhý není. Z tohoto vyplývá, že rovné právo pro všechny znamená vlastně nerovné právo. Rozdíly v bohatství i nadále přetrvávají, ale už nedochází k vykořisťování člověka člověkem, protože všechny výrobní prostředky již budou patřit do společného vlastnictví.¹²

V této fázi však stát stále existuje, neboť je potřeba nějaké „dozorčí“ síly, která chrání společné vlastnictví výrobních prostředků, rovnost práce a také rozdělení výrobků. V této fázi požadují socialisté nejpřísnější kontrolu míry a spotřeby. Kontrolu kapitalistů prováděnou ozbrojeným dělnictvem.⁽¹²⁾

3.2 Cíl - komunismus

Následuje nevyhnutelný přechod k vyspělejší, komunistické společnosti, jako odměna za dosavadní těžkosti. Zmizí podřízení člověka a tím také zmizí protiklad mezi prací duševní a prací fyzickou. Práce přestane být prostředkem k živobytí, ale stane se prioritní životní potřebou, aby se jednotlivec mohl rozvíjet podle svého uvážení. Až všechno společenské bohatství bude nastartováno tím správným směrem, až poteče plným proudem, teprve potom budeme moci hovořit o svobodné společnosti. Poté bude pravdivé tvrzení: „Každý podle svých schopností, každému podle jeho potřeb.“ Následně přirozeně započne obrovský rozvoj produktivních sil společnosti. Kdy se k tomuto rozvoji společnost dostane a jak dlouho to bude trvat, však nemůže nikdo vědět. Teprve poté stát může plně odumřít. Lidé si již natolik zvyknou dodržovat základní pravidla společenského soužití, až jejich práce bude natolik produktivní, že budou dobrovolně pracovat podle svých schopností. To se má brzy stát zvykem. Vzhledem k tomuto růstu produktivity již nebude třeba, aby společnost rozdělovala množství výrobků, které má každý dostat. Každý si totiž bude moci volně brát podle svých potřeb.¹³

¹¹ LENIN, Vladimír Il'jič. Stát a revoluce: marxistické učení o státu a úkoly proletariátu v revoluci. Vyd. 1. Praha: Otakar II., 2000, 131 s. Politologická řada. s.71-74. ISBN 80-863-5580-2.

¹² LENIN, Vladimír Il'jič. Stát a revoluce: marxistické učení o státu a úkoly proletariátu v revoluci. Vyd. 1. Praha: Otakar II., 2000, 131 s. Politologická řada. s.75. ISBN 80-863-5580-2.

¹³ Tamtéž s.77-80

4) Proces, který nedosáhl cíle

Vize byla jedna, skutečnost se však odehrála jinak. I kdyby sovětští vůdcové dovedly svět k „lepším zítřkům“, byly by ony lepší zítřky postaveny na deseti milionech zavražděných obětí režimu a dalších milionech lidí, kterým tato ideologie zničila život. Takovýto teror nemá co do činění s Marxem předpovídanou svobodou. Komunistická ideologie narušila všechny zavedené formy a normy.¹⁴

Idea Marxova komunismu zneužitá pro získání moci bolševiky však nebyla, a ani nemohla být naplněna. Již státní převrat a způsob, jakým k němu došlo, znamenal to, že se tento režim jednou pro vždy odchýlil od zdroje, ze kterého vycházel a vydal se svou vlastní cestou. Bolševici se pokoušeli tranzici značně urychlit, čímž zapříčinili fakt, že namísto Marxem proklamované naprosté svobody byl nastolen naprostý teror všech, kteří se nechtěli podřídit. Nedošlo ani k odumření státu, naopak stát zesílil a znásobil svoje funkce.¹⁵

Mnoho změn a událostí působily často další rozbroje ve společnosti. Například dělníci si často vyložili hláсанou ideologii tak, že továrny teď budou patřit jim a sami je budou řídit ku vlastnímu prospěchu. V tomto se zcela mylili, ale jistě ne jejich vinou, nýbrž v důsledku slibné a důrazné propagandy, která držela v zajetí celé obyvatelstvo.

Proletariát se nikdy nedostal skutečně k moci a dělnická třída nezaujala v Sovětském svazu, ani nikde jinde vedoucí postavení. Vzhledem k jejich nedostatečnému vzdělání a vyškolení mnozí nebyli schopni zvládat řídicí funkce a běh státu. Toto postavení zaujala jediná komunistická strana a následně po Leninově smrti diktátor – Stalin. Vzhledem k jeho rozdílnému pohledu na vedení státu se začal rozlišovat pojem: „stalinismus“ a „marxismus-leninismus.“¹⁶

Ještě za Leninova života se Stalin v roce 1922 stal generálním tajemníkem a ujal se vlády. Postupem času získal ve státě absolutní moc, kterou chtěl využít pro obnovení velikosti dřívějšího carského Ruska a začlenění těchto zemí (jednalo se o Bělorusko, Finsko, Moldavskou demokratickou republiku, Ukrajinu, Zakavkazsko a Litvu) pod svou vládu. Období stalinismu se vyznačovalo svou krutostí a neústupností,¹⁷ ale bylo to zároveň období obrovského rozmachu a obrození sovětského národa. Od začátku 30. let se Stalin začal orientovat na podporu komunistických stran v Evropě.

Po vyhrané Druhé světové válce byl Stalin ohromně glorifikován a měl absolutní vliv na většinu občanů. Stalin vytvořil model „socialismu 20. století“, který ukazuje, že se dá hospodařit bez soukromého kapitálu. Tvrdil, že stabilita sovětské měny je zabezpečena především obrovským množstvím zboží (produkce) v rukou státu, které je pouštěno do koloběhu za stabilní ceny. Stát nepotřebuje zlato, když má prostý produkt. Toto je nejreálnější zabezpečení stability měny, větší, než jakýkoli zlatý poklad. Možná právě J. V. Stalin jako jeden z mála toužil opravdu po změně a něco změnit dokázal.

Ze středověkého carského Ruska, kde se 80 % obyvatel živilo zemědělstvím a naprostá většina, až 90 % obyvatel byli negramotní, dokázal vybudovat za dobu své vlády hospodářskou velmoc, která dokázala zlomit tlak nacistického Německa a vyhrát druhou světovou válku. Přivedl národ od pluhů do kosmu, hovoříme-li o Sovětském kosmickém programu. Automobilky jako Volga, nebo Čajka, patřily tou dobou k nejlepším na světě. Bylo zabezpečeno libovolně vysoké vzdělání všem, bez ohledu na původ, či majetek.

Za dob jeho vlády můžeme vidět první opravdové úspěchy socialistického zřízení díky přísné, avšak účinné kontrole, vycházející z nezlomné motivace sovětských občanů vybudovat nový světový řád a lepší podmínky pro životy jejich dětí.

S přibývajícím věkem se však jeho zdraví podlamovalo a tím slábla jeho moc. Po smrti Stalina 5. 3. 1953, se vlády ujímá Nikita Sergejevič Chruščov, který nahradil stalinismus v zemích ovládaných komunisty, včetně Číny a zemí Třetího světa neostalinismem, tedy jakýmsi „stalinismem v lidskou tvář“, respektive trockismem. Odhalení Stalinova kultu osobnosti v únoru 1956, vedlo k pošpinění předchozích 30 let budování socialistické společnosti, znechucení a odrazení milionů čestných komunistů a jejich sympatizantů a rozkolu v mezinárodním komunistickém hnutí. Chruščovovy útoky na Stalina se staly podkladem pro zostření ideologické antikomunistické kampaně světového imperialismu.¹⁸

¹⁴ KAPLAN, Karel a Pavel PALEČEK. Komunistický režim a politické procesy v Československu: marxistické učení o státu a úkoly proletariátu v revoluci. 2. vyd. Brno: Barrister, 2008, 253 s., xvi s. obr. příl. Respekt. S.20,21. ISBN 978-80-7364-049-1.

¹⁵ LENIN, Vladimír Iljič. Socijalism i religija – Polnoje sobranie sočinienij, sv. X. Vyd. IV. Moskva 1959.

¹⁶ JEFIMOV, Viktor. Stalin, ruský člověk gruzínské národnosti. In: *Leva-net.webnode.cz* [online]. [cit. 2016-04-04].

Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=76NgXfprKdo>

¹⁷ REINIS, Stanislav a Milan JANÁČEK. *Největší omyl dějin: marxistické učení o státu a úkoly proletariátu v revoluci*. 1. vyd. V Praze: Nakladatelství Bystrov, 2001, 101 p. s.64-68 Respekt. ISBN 80-859-8021-5.

¹⁸ BRAR, Harpal. *Trockismus nebo leninismus* [online]. In: . [cit. 2016-04-04]. Dostupné z: <http://lukassluka.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=499649>

Podle Chruščova v roce 1960 bylo nebezpečí návratu kapitalismu již vyvráceno, což znamená, že triumf socialismu měl být konečný. Do deseti let měl SSSR předstihnout USA, ve výrobě na hlavu, a do roku 1980 měla být dobudována základna komunismu. Mnohonásobně měla vzrůst zemědělská a průmyslová produkce. Produktivita se měla zvýšit až o 350 % a mělo dojít ke zvednutí životní úrovně na evropské maximum. Ve skutečnosti se však špatný stav ekonomiky a kultury zhoršil. Na tomto měl zásluhu i Leonid Iljič Brežněv, který se stal v roce 1966 generálním tajemníkem strany.¹⁹

Za Brežněvovy vlády lze 70. léta charakterizovat jako období stabilizace režimu a oteplování vztahů. Po jeho smrti nastává úpadek schopností potřebných k udržení moci a s tím související úpadek strany. V té době vládnoucí gerontokracie, jakási „vláda starých“, byla jistě jedním z faktorů neatraktivnosti stávajícího režimu. Nic na tom nezměnili ani další komunisté, kteří se vystřídali na pozici generálního tajemníka komunistické strany. Gorbačov se stal 15. 3. 1990 prezidentem SSSR a v prosinci následujícího roku rezignoval. Tím byl završen rozpad komunistické strany. Pobaltské a další země vyhlásily svou samostatnost a ke dni 31. prosince 1991 přestal oficiálně existovat Sovětský svaz, který byl nahrazen Společenstvím nezávislých států, v čele s mocností – Ruskem.²⁰

4.1 Rozpad

Rozpad sovětského impéria, zřeknutí se socialistických hodnot a přechod ke kapitalismu s tržní ekonomikou mělo za následek krach státních podniků, ztrátu velmocenského postavení, nárůst kriminality a problematické etablování demokracie, která v Rusku neměla tradici. V roce 1998 následoval státní bankrot a s tím spojená emigrace intelektuálů, nízká porodnost a teroristické útoky.²¹

Obrat k lepšímu v očích obyvatel Ruska nastal až za vlády Vladimíra Putina, kdy si země opět vydobyla opět přední místo mezi světovými velmocemi. Byly položeny základy, na kterých roste nová společnost. Jsou navazovány nové diplomatické vztahy, což znamená zcela odlišné rozdělení moci v celém světě, než jak tomu bylo kdysi dříve.

5) Závěr

Od dob vydání Komunistického manifestu se mnoho změnilo. Kapitalistický systém první poloviny 19. století neustrnul, ale velmi rychle se vyvíjel a vyvíjí i nadále. Místo zvyšování intenzity práce, zhoršování životní úrovně a růstu proletariátu, jak bylo předpokládáno, se nám může zdát, že kapitalismus má na svědomí pravý opak. Výroba se zlepšuje směrem zvyšování technické úrovně a zvyšování produktivity práce, směrem mechanizace, automatizace a standardizace. Máme celkem slušný životní standard, v západní Evropě se životní úroveň někde až ztrojnásobila od dob vlády socialismu. Kupní síla obyvatelstva stoupá, zvyšuje se průměrná doba dožití obyvatel, vyrovnávají se rozdíly mezi muži a ženami²² a mnohde roste ekonomika. Na druhou stranu tu však máme 5,4% nezaměstnanost²³, problémy s menšinami, vysoké zadlužení státu, mnohé rodiny jsou v exekuci a mladá generace je povětšinou zcela závislá a pod kontrolou nejmodernějších vymořků technologie a internetu.

Nyní není cílem beztržní svobodná společnost, která nepotřebuje peníze a živí se prostým směňováním výrobků, ale zejména profit, plynoucí skrz takzvané vzájemné podporování a pomoc druhým, která jde často na vrub zájmů a bezpečnosti vlastního obyvatelstva, a začleňování se do stále větších organizací, která mají zajišťovat vzájemné bezpečí a společné - nadnárodní zájmy. Tedy stále ty stejné cesty, vedoucí k zisku moci a poražení nepřítele, akorát oblečené do moderního demokratického kabátku. Země, jež slepě přijímají nařízení z EU anebo z USA se stávají čím dál více jejich novodobými „koloniemi“, protože vyhlášky a reformy těchto vedoucích organizací jsou nadřazeny ústavě a zájmům oněch oficiálně „svrchovaných“ a „svobodných“, avšak často nesoběstačných a slabých zemí. Následkem toho vlastní naprostou většinu národního bohatství některých zemí, (příkladem mohou být středoevropské země) různé nadnárodní korporace, či jednotlivci. To jim umožňuje ovládat ekonomiku, která hýbe politikou a médií, která tvoří veřejné mínění.

Z pracujících lidí se stali námezdní otroci, bez zájmu o skutečný svět. Byl naprosto utnut kontakt se vším původním. Na území, kde byl dříve každý hrdý Slovan, by dnes svůj původ nejraději většina lidí zapřela. Lidé

¹⁹ REINIS, Stanislav a Milan JANÁČEK. *Největší omyl dějin: marxistické učení o státu a úkoly proletariátu v revoluci*. 1. vyd. V Praze: Nakladatelství Bystrov, 2001, 101 p. Respekt. S.71-73. ISBN 80-859-8021-5.

²⁰ CROZIER, Brian. *Vzestup a pád Sovětské říše*. Praha : BB art, 2004. 679 s. ISBN 80-7341-349-3.

²¹ *Rozpad Sovětského svazu* [online]. In: . Česká televize, 2011 [cit. 2016-04-04]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10101491767-rozpad-sovetskeho-svazu/211411034000208>

²² REINIS, Stanislav a Milan JANÁČEK. *Největší omyl dějin: marxistické učení o státu a úkoly proletariátu v revoluci*. 1. vyd. V Praze: S.54. ISBN 80-859-8021-5.

²³ *Nezaměstnanost v ČR, vývoj, rok 2016* [online]. In: . [cit. 2016-09-06]. Dostupné z: <http://www.kurzy.cz/makroekonomika/nezamestnanost/>

následují uměle vytvořené hodnoty a přes kvanta vymožeností a technologií nerozumějí ani sobě samým, ani lidem a světu na okolo. Uzavírají se do svých vlastních světů v domnění, že je jediný pravdivý a skutečný.

O dávné i blízké minulosti máme jen zkrácené představy zatížené spoustou lží, účelové propagandy a manipulace. Pod vlivem současné rusofobní a antikomunistické ideologie se jen těžko dobereme pravdy. Jsme svědky toho, jak je pravda pomíjívá. To, za co bojovali naši prarodiče, je dnes zadupáváno jako nejhorší možné zlo, a naopak, to, proti čemu tehdy bojovali, je dnes oslavováno jako nejlepší možná cesta.

Jsem si zcela vědom toho, že mnohá tvrzení nemusí být tak jednoznačná a jasná, jak je popisují a jak je vidím já, protože prozkoumat celé toto téma je práce na několik let. Nesnažím se ponížít stávající režim a ani nepropaguji ten minulý. Věci jsou takové, jaké jsou, a my je můžeme studovat z dochovaných materiálů a učit se z nich.

Dříve bych o sobě tvrdil, že demokracie je nejlepší možný známý způsob vlády a že soukromé vlastnictví znamená svobodu. Nedávno bych řekl, že demokracie je původ všeho zla a vykořisťování běžných obyvatel a že je třeba najít správnou cestu ke komunismu. Nyní věřím, že je pravda relativní. Okolnosti a informace, které ke mně přicházejí, mi znovu a znovu mění pohled na „pravdu“. Proto jako jediné důležité považuji najít si vlastní cestu a věřit tomu, k čemu nás nabádá náš zdravý rozum. Sto lidí si vyloží jeden příběh sty různými způsoby. Proto nevěřím tomu, že je pravda buď A, anebo B. Myslím si, že slepě přijmout jakýkoliv názor, byť sebevzdělanějšího člověka je nesprávné. Pro něj je pravda taková, jakou si on sám vybídal na základě jeho vlastních životních zkušeností, proto pravda pro posluchače musí být jediné tou pravdou, která vzejde právě a jen z jeho životního příběhu a která existuje jen pro něj. Jsem velice rád za toto poznání.

Zdroje

Knihy:

LENIN, Vladimír Il'jič. *Stát a revoluce: marxistické učení o státu a úkoly proletariátu v revoluci*. Vyd. 1. Praha: Otakar II., 2000, 131 s. ISBN 80-863-5580-2.

REINIS, Stanislav a Milan JANÁČEK. *Největší omyl dějin: marxistické učení o státu a úkoly proletariátu v revoluci*. 1. vyd. V Praze: Nakladatelství Bystrov, 2001, 101 p. Respekt. ISBN 80-859-8021-5.

KAPLAN, Karel a Pavel PALEČEK. *Komunistický režim a politické procesy v Československu: marxistické učení o státu a úkoly proletariátu v revoluci*. 2. vyd. Brno: Barrister, 2008, xvii s. obr. příl. Respekt. ISBN 978-80-7364-049-1.

Marx, Karel. Bedřich, Engels. 1970. *Komunistický manifest*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1970, 64 stran. Přeložil: Ivan Olbracht

Georges Bataille: Svrchovanost, překlad Ladislav Šerý, Herrmann & synové, Praha 2000, 300 stran, Praha

Bocheňski, Józef Maria. 1994. *Marxismus-leninismus, věda nebo víra*. Olomouc: Velehrad

Štrougal, L.: *Paměti a úvahy*, Praha, Epoque 2009, ISBN 978-80-7425-026-2

CROZIER, Brian. *Vzestup a pád Sovětské říše*. Praha : BB art, 2004. 679 s. [ISBN 80-7341-349-3](https://www.isbn.cz/ISBN/978-80-7341-349-3)

COUFAL, Jakub. *Marxova revoluce a Castrovy reformy*. Olomouc, 2014.. UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI.

Internetové zdroje:

Poučení z Komuny: V. I. Lenin [online]. [cit. 2016-01-22]. Dostupné z: http://kominternet.cz/subdom/teorie/1793_lenin_komuna.html

JEFIMOV, Viktor. Stalin, ruský člověk gruzínské národnosti. In: *Leva-net.webnode.cz* [online]. [cit. 2016-04-04]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=76NgXfprKdo>

Rozpad Sovětského svazu [online]. In: . Česká televize, 2011 [cit. 2016-04-04]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10101491767-rozpad-sovetskeho-svazu/211411034000208>

Nezaměstnanost v ČR, vývoj, rok 2016 [online]. In: . [cit. 2016-09-06]. Dostupné z: <http://www.kurzy.cz/makroekonomika/nezamestnanost/>

BRAR, Harpal. Trockismus nebo leninismus [online]. In: . [cit. 2016-04-04]. Dostupné z: <http://lukassluka.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=499649>

Jsou dnešní choroby vědy a badatelů nevléčitelné?

Vladislav Pavlát

Abstract

Selected obstacles to economic research are discussed with the aim to propose different ways of improving the present situation. The paper is divided into three parts. Part One deals with selected questions of methodology. Part Two discusses topical problems of academic research. Part Three is devoted to selected aspects of the doctor study.

Key words

methodology of research, economic paradigms, commercialisation of science and education, academic research, doctor studies

Abstrakt

Autor se zamýšlí nad možnostmi omezovat některé překážky vědeckého bádání a přípravy budoucích badatelů. V úvodu autor vymezuje cíl stati, který spatřuje v podnětech k omezení některých překážek bránících rozvoji vědeckého bádání v oblasti ekonomických věd na vysokých školách. Příspěvek je rozdělen do tří částí. První část pojednává převážně o otázkách metodologie vědy. Druhá část je věnována otázkám výzkumu na vysokých školách. Třetí část se zabývá doktorským studiem na vysokých školách.

Klíčová slova

metodologie vědy, ekonomická paradigmat, komercializace vědy a vzdělávání, akademický výzkum, doktorské studium

Místo úvodu

Hlavním smyslem tohoto příspěvku je autorův pokus přispět k diskusi o problémech, jejichž - byť jen částečné a dobovými možnostmi omezené - řešení by pravděpodobně mohlo akademické obci přispět k udržování zdravého rozumu, nezatměného různými mantrami.

Zasvěcení účastníci letošní konference o lidském kapitálu nechť laskavě prominou, že příspěvek není dostatečně vybaven odkazy na prameny k jednotlivým chorobám, z nichž mnohé jsou v akademickém životě mnoha zemí zabydleny, a s nimiž badatelé úspěšně nebo méně úspěšně bojují. Byl zvolen jen omezený počet vybraných pramenů.

Služebníci vědy jsou, jak je notoricky známo i v české kotlině, většinou odkázáni na hubené příspěvky z různých kapitol státního rozpočtu nebo na dobročinnost sponzorů (leckdy junktimovanou s protislužbami). Tím také jsou v podstatě predestinováni možnosti diagnostikovat empiricky zjištěné choroby i omezený vliv badatelů na léčení zjištěných chorob.

Vzhledem k tomu, že nestandardní názory (všude na světě) obvykle bývají náležitě oceňovány, autor tímto prohlašuje, že usiluje o co nejobektivnější obecnou anamnézu pojednávaných chorob, aniž by specifikoval pacienty. V obecném se, jak známo, vždy skrývá i něco zvláštního, takže čtenář tohoto příspěvku si může *ad libitum* v rámci svého tvůrčího myšlení představit aplikaci zkoumaných chorobopisů na jakýkoliv subjekt. Autor totiž nezaujímá pozici římského karatele nemravů tehdejší doby (viz Cato), ale chce se spíše vžít do role Aeskulapa jako léčitele různých chorob, tj. roli, která se jeví jako důvěryhodnější a - co do případných úspěchů v léčení - i jako prospěšnější.

Pro účely této stati je pojem „choroba“ metaforou pro VŠECHNO, co brání vědcům v užitečné badatelské činnosti, tj. vše toxické, co jim komplikuje a otravuje jejich vědecký život.

Poslední poznámkou, kterou nutno předeslat před vlastním výkladem, je upozornění, že autorovy úvahy se omezují na humanistické vědní disciplíny, z nichž některým se cca 60 let (v mezích možností neklidných dob) užitečně nebo neužitečně, nuceně nebo svobodně věnoval a dosud věnuje.

Dále uvedená část mých úvah se tedy týká především humanitních věd, a přednostně teoretické ekonomie, finanční vědy a disciplín aplikované ekonomie. Dále pak také částečně psychologie, sociologie a historie. Právni vědy úmyslně ponechávám stranou, abych své úvahy příliš nekomplikoval, již s ohledem na pokroucenost paragrafu jako symbolu práva.

Výběr otázek v podstatě je subjektivní, ale jsem přesvědčen, že některé z uvedených otázek si musí - dříve nebo později - položit každý badatel; univerzální odpovědi však zřejmě neexistují.

Po dobu asi 6 měsíců jsem vedl rozhovory přibližně s 25 badateli různých oborů z řad svých známých, aniž bych předem tušil, že bude příležitost se o výsledky podělit s účastníky této konference. Nešlo tedy o žádnou připravenou anketu; výsledky diskusí by bylo možné považovat jako určitou sondáž o aktuálních otázkách vědeckého bádání. Badatelé, s nimiž jsem o dále uvedených otázkách diskutoval, pracují ve výše uvedených oborech na různých vysokých školách (3 veřejných v ČR, 1 veřejné v SR a na 4 soukromých v ČR). Vesměs šlo o badatele starší 40 let, s většími zkušenostmi z vědecké práce. Alespoň část svých úvah bych později rád publikoval ve formě samostatného příspěvku (ve zpracování odpovídajícím běžným formálním požadavkům).

Všeobecně se má za to, že číslo 7 je „šťastným číslem“. V očekávání, že volba tohoto čísla může přispět k optimistickému pohledu na možnosti řešení různých chorob vědy a jejích pokorných služebníků, autor svůj příspěvek rozčlenil na 3 x 7 problémů, jimiž se dále postupně zabývá. Symbolický počet 3 x 7 položek, které nejsou řazeny co do jejich významnosti, nechť je chápán jako autorova *licencia poetica* (tj. nikoliv jako scetně pojímaná „politická korektnost“).

1. Pokulhává společenskovední výzkum za realitou?

- *Je dnešní rychlost změn socioekonomické reality jednou z bariér seriózního společenskovedního vědeckého výzkumu?*
- *Jsou „paradigmata“ brzdou inovativního výzkumu?*
- *Jen kvantitativní výzkum je „vědou“?*
- *Lze skloubit empirické s teoretickým?*
- *Trpí společenskovední výzkum komercializací?*
- *Lze ze satelitu sledovat průběh globalizace?*
- *Do jaké míry může být inspirace společenskovedních výzkumů výsledky výzkumu v jiných oborech přínosem?*

Možná, že mi mnoho z čtenářů tohoto příspěvku bude mít za zlé, že si tuto otázku vůbec kladu. Vždyť by mělo být samozřejmé, že vědci budou z principu usilovat o to, aby zkoumali problémy aktuální a potřebné, nikoliv zástupné a nepotřebné.

Přiznám se, že když jsem s řadou badatelů příležitostně během předchozích měsíců roku 2016 diskutoval o dále uvedených sedmi problémech, ani zdaleka jsem si nedovedl představit, jak mnoho se jejich názory budou lišit.

Pro přehlednost nyní uvedu tabulku, která zachycuje nejčastější odpovědi.

Tabulka 1. Výsledky sondáže

Otázka	A NO	E ANO	Jiná odpověď Spíše ANO Spíše NE
Je dnešní rychlost změn socioekonomické reality bariérou seriózního společenskovedního vědeckého výzkumu?	X		
Jsou „paradigmata“ brzdou inovativního výzkumu?	X		
Jen kvantitativní výzkum je „vědou“?		X	
Lze skloubit empirické s teoretickým?			Často obtížně
Trpí společenskovední výzkum komercializací?		X	
Lze ze satelitu sledovat průběh globalizace?			Neumím posoudit
Mohou být inspirací společenskovedních výzkumů výsledky výzkumu v jiných oborech přínosem?			Spíše ANO

Pramen: vlastní sestavení

Nyní připojuji podrobnější komentář s tím, že jde o hlavně o podněty k diskusi než o ucelené zpracování daných problémů.

Ad 1.1 Je dnešní rychlost změn socioekonomické reality bariérou seriózního společenskovedního vědeckého výzkumu?

Dosti dlouho se zabývám zkoumáním problematiky finančních trhů, infrastruktur finančních trhů a jejich regulace. V posledních zhruba 5-6 letech se setkávám se dvěma vážnými překážkami výzkumu:

1. s tím, že vlivem pokroku v informatice je nyní k dispozici přebytek informací, z nichž mnoho je zcela nekvalitních, často neobdobných, zavádějících, nebo přímo tendenčních, pro vědecké analýzy nepoužitelných; zároveň se nedostává odborných informací včetně statistik, a mnoho potřebných informací přichází s velkým zpožděním, popřípadě vůbec nejsou dostupné normálními způsoby (příklad - informace IMF o finančních trzích). Reálný vývoj na FT a IFT se natolik – zejména v posledních letech – zrychlil, že je téměř vyloučeno jej v potřebném rozměru sledovat, natož vyhodnocovat.

2. Jedním z důsledků urychlení tempa hospodářského dění je pak i to, že je velmi obtížné predikovat očekávané změny (statistické údaje ex post to komplikují), tj. hospodářské subjekty čelí zvýšeným rizikům v důsledku nejistoty o budoucnosti. Ani složité matematicko-ekonomické, prognostické a jiné modely často neposkytují firmám oporu při rozhodování. Jak tedy dál?

Ad 1. 2 Jsou „paradigmata“ brzdou inovativního výzkumu?

Nejprve poznamka ke slovu „paradigma“ (Viz BOX 1). V ekonomii se tento výraz stal frekventovanější v souvislosti s přechodem do nového století, a krátce poté v souvislosti se světovou krizí. Obávám se, že hromadný výskyt tohoto výrazu je spojen spíše s rozměňováním a degenerací jeho původního obsahu (smyslu) než s jeho naplňováním novým obsahem. Podobný osud potkává i mnoho jiných užitečných termínů, jako např. pojem „regulace“ nebo „infrastruktura“: např. v architektuře lze za „infrastrukturu budovy“ považovat i její kanalizaci.

BOX 1

Ve vědecké sféře znamená paradigma zásadní pojetí určité disciplíny, které je považováno za vzorové a je sdíleno většinou vědců a výzkumníků v určité historické etapě. Paradigma vymezuje to, co má být zkoumáno, s jakými přístupy, jakými metodami, podle jakých pravidel a konvencí. Paradigmata ve vědě jsou dočasná a jejich změna obvykle probíhá radikálním obratem, tzv. vědeckou revolucí. Pojem vědecká revoluce zavedl T. S. Kuhn.

Podle široce přijímané koncepce T. S. Kuhna je paradigma souhrn základních domněnek, předpokladů, představ dané skupiny vědců. Ke každému paradigmatu patří i metodická pravidla řešení, intuitivní postoje a hodnocení problémů. Jinými slovy řečeno, paradigma zahrnuje vše, co mají členové vědecké společnosti společného, a naopak vědecké společenství tvoří lidé, kteří sdílejí stejné paradigma.

Ke zvrátům dochází po určité době tak, že se dosavadní paradigma vyčerpá. Nastává období, kdy již nevyhovuje při řešení některých otázek ve vědě – tyto nevyhovující odpovědi Kuhn označuje jako „anomálie“. Nahromadí-li se mnoho anomálií, dochází k hledání nového paradigmatu. Po dokončení tohoto procesu znovu nastává období tzv. normální vědy.

V Kuhnově teorii nové paradigma sice vítězí v konkurenci s několika dalšími, ale tato paradigma jsou navzájem *nesouměřitelná*. Podávají totiž tak rozdílný pohled na svět, že není možné hodnotit jedno na základě druhého. Přijetí nového paradigmatu znamená revoluci ve vidění světa. To je dáno tím, že paradigma tvoří předpoklad samotného vnímání a je jakousi platformou na jejímž základě vnímáme svět jistým způsobem. Paradigma je obdobou Popperova **předběžné vědění** nebo Foucaultova termínu epistémé..

Pramen: Wikipedia-cz

Chci se však krátce zastavit u jiné závažné skutečnosti (budu ji ilustrovat příkladem z oblasti finanční regulace). Do arsenálu zastánců „svobodné tržní ekonomiky“ patří tvrzení, že „trh se řídí sám“; s tím je spojeno další tvrzení, že „čím méně omezování svobody trhu, tím lépe pro jeho účastníky.“ Ergo: Trh nemá (nesmí?) být regulován. Opačným extrémem je tvrzení, že „trh nemůže správně fungovat, není-li regulován“. Ergo: Na trhu nutno regulovat všechno. Nesmyslnost obou extrémů je sice zřejmá, ale: kde hledat „kompromis“ únosný pro lidskou společnost?

V oblasti ekonomických věd je nyní hledáno „nové“ paradigma pro kapitalismus. (Bedretdinov, R., 2016. Monografie finanční trhy a finanční infrastruktury. OEDM-SERM 2016, v tisku)

Závěrem: když se dogmatické lpění na vžitých poučkách (vydáváných za tzv. mainstream), zabudovaných v mozcích příslušníků určité vědecké školy, vládnoucí (díky obsazení vlivných pozic ve vlivných institucích), vzdálí od ekonomické reality tak daleko, že aplikace „mainstreamu“ v hospodářské politice dané společnosti vede až k negativním dopadům (propuknutí krize, snížení konkurenceschopnosti, apod.), je čas „probudit se“ – dříve než bude pozdě – i ve vědě.

Omšelé, dogmaticky aplikované poučky (ve vrcholné koncentraci existující jako mainstreamová paradigma) obvykle bývají „žábou na prameni“ inovativních výzkumů, na které takzvaně nejsou peníze, protože ohrožují „mainstream“.

(Příklad moderních pověr: utrácejte vesele, peníze jsou levné, užívejte si, vypůjčujte si víc, než vyděláváte. „Argument“ pro finančně gramotnější: utrácejte a zadlužujte se, protože tím podpoříte růst agregátní spotřeby. A dodejme: banky se zase budou mít dobře!)

Postavit se proti mainstreamu je nebezpečné, a někdy až smrtelné. Mezinárodní spolčení a bratrství „impaktistů“, znemožňujících pod záminkou ochrany „kvality“ intoxikaci mainstreamu, necht' je vážným varováním před sebevraždou.

Ad 1.3 Jen kvantitativní výzkum je „vědou“?

Předesílám, že u této otázky mám na mysli ekonomický výzkum, uskutečňovaný v akademických institucích.

Aplikace matematiky a statistiky v ekonomickém výzkumu se – zejména díky rozšíření informačních technologií - stala běžným a nezbytným standardem. Pro zkoumání konkrétních ekonomických procesů v daných podmínkách místa a času může přinášet významné poznatky, využitelné v praxi.

Kategoricky však odmítám poměrně časté tvrzení, že „jen kvantitativní výzkum lze považovat za vědecký“ – a ostatní je pouhé „blabla“, protože není podloženo matematickými důkazy. Ale proč by ve všech případech nutně muselo být?

Výzkum nutně je mnohaúrovňový, vrstevnatý. Reálné ekonomické procesy lze zkoumat z téměř nekonečného počtu hledisek, které obvykle jsou voleny s ohledem na zvolený cíl zkoumání. Podle povahy zkoumané materie a v závislosti na zvoleném cíli (nebo cílům) bádání nutno volit metody a nástroje, které jsou vhodné k dosažení vytčeného cíle a jejich případné kombinace; případně nutno takové metody a nástroje vytvářet.

Má-li daný výzkum přinést výsledky pro praxi, je nutno jej takto orientovat hned při vytyčování jeho cíle. Jedním ze základních předpokladů úspěšného výzkumu je formulace hypotéz, z nichž výzkum vychází; tyto hypotézy pak nutno ověřit. Zde vstupuje do hry „zdravý rozum“: sebelépe vytvořené soubory údajů o zkoumaném jevu, sebelépe prozkoumané kvantitativními metodami, mohou přinést nesmyslné výsledky, není-li předem jasně řečeno a logicky dokázáno (tj. nikoliv „vypočteno“!), že daná hypotéza má smysl.

Závěrem: aplikace kvantitativních metod v ekonomickém výzkumu mají být chápány jako prostředek, nikoliv jako samoučelný cíl.

1.4. Lze skloubit empirické s teoretickým?

V tab.1 nalézáme lakonickou odpověď: je to obtížné. K tomu doplňuji: je to sice obtížné, ale možné i nanejvýš žádoucí. Obtížnost lze spatřovat především v nesnadném hledání vhodné míry vztahu mezi „teorií“ a „empirií“, podmíněném volbou a aplikací vhodných metodologických postupů. (Záškodný-Záškodná, 2014.)

1.5 Trpí společenskovědní výzkum komercializací?

Osobně se domnívám, že komercializace vědy (a také komercializace vzdělávání) objektivitě vědy více škodí, než prospívá. Znásobeno marketingovými triky to může mít i velmi negativní dopady (lavinovité šíření polopravd, „senzačních objevů“ a cílená manipulace spotřebitelů v tzv. bestsellerech).

1.6 Analýza globalizace pohledem ze satelitu

Otázka globalizace sice na první pohled vybočuje z rámce ostatních problémů, o nichž píše v části 1. svého příspěvku, avšak ve skutečnosti s některými z nich úzce souvisí. Je známo, že pomocí satelitních snímků lze leccos na zemském povrchu sledovat. Satelitní snímky jsou dnes zdrojem cenných informací např. pro ekonomickou geografii (růst světových velkoměst a s tím spojených změn v dopravní infrastruktuře a pod). V poslední době velké automobilové korporace satelitních snímků začaly využívat k marketingovým účelům: zjišťují se a ověřují se změny počtu vozidel různých značek, pohybujících se na různých teritoriích. Ze získaných snímků lze vyčíst např. změny objemu nákupů vozidel určité značky a využít těchto informací pro rozhodování o změnách teritoriální odbytové politiky apod. Pokud by podobné informace byly pravidelně zveřejňovány, bylo by jich možno využít i k jiným než marketingovým účelům (např. při rozhodování o ekologických otázkách, ve zdravotnictví, při územním plánování apod.). Včasné informace o změnách odehrávajících se na zeměkouli by se mohly stát impulzem i pro novou orientaci výzkumu v různých oblastech vědy, pokud by nesloužily pouze k posílení konkurenčních pozic nadnárodních monopolů nebo výhradně vojenským účelům.

1.7. Může být inspirace společenskovědních výzkumů výsledky výzkumu v jiných oborech přínosem?

Zde se poněkud odchýlím od svého původního záměru, zabývat se hlavně ekonomickými vědami a jejich vztahem k ostatním humanitním vědám, a musím začít poznámkou, týkající se oblasti techniky, technologie a informatiky.

Zatímco v počátečních obdobích kapitalismu, kdy ještě označení vědců za tzv. polyhistory bylo vnímáno pochvalně (a nikoli negativně), nebyla hierarchie vědy tak ostře vymezována tak jako tomu je dnes v důsledku prohlubující se specializaci. Řada badatelů se díky usilovnému studiu děl svých předchůdců pod vlivem různých okolností nutně musela zabývat např. i při studiu ekonomických problémů také vlivem okolí. Často se vyslovovali nejen k vlastní problematice ekonomie v dnešním vymezení, ale i k jiným otázkám. Je nutno si uvědomit, že suma těchto poznatků byla ve srovnání s dnešní informační explozí – bráno dnešními měřítky – téměř zanedbatelná. Teprve vynález knihtisku otevřel cestu k méně obtížnému šíření vědeckých informací, než

bylo středověké pracné a nákladné přepisování různých pramenů. Mnozí z tehdejších badatelů zanechali stopu i v jiných vědních disciplínách, jako je např. historie, vědy právní, psychologie, statistika apod. Většina významných ekonomů se věnovala i studiu aktuálních hospodářsko-politických otázek.

Z dějin kapitalistické éry (počínaje průmyslovou revolucí) je známo, že i v ekonomických vědách začíná být patrný rostoucí vliv technických a přírodních věd: ekonomové museli reagovat na komplex problémů spojený s průmyslovou revolucí (merkantilisté, A. Smith, Ricardo aj.). Na práce tzv. klasiků postupně navazovalo mnoho dalších badatelů, kteří položili základy dnešní hierarchické struktury ekonomických věd. Mnoho ekonomických teorie vznikalo jak pod vlivem jiných humanitních disciplín, tak pod vlivem přírodních a technických věd. Avšak prakticky až do rozšíření internetu bylo nutno problémy studovat na místě z knižních a časopiseckých pramenů, z úředních dokumentů, doplňovaných zprávami z denního tisku. Kdo sám tímto obdobím neprošel, nedokáže si ani představit, jak obtížný pro většinu badatelů byl přístup k autentickým pramenům ještě v 60-70.tých letech minulého století.

Dnešní situace je opačná: nastává známá *plethora* pramenů, nadbytek informací, které dnes stěží včas lze zpracovat tak, aby mohly být použitelné pro praxi.

Dnešní inspirace jinými humanitními disciplínami má své specifické zvláštnosti: za fundamentální specifiku lze pokládat vznik specifické terminologie jednotlivých oborů. Každý obor považuje za své přirozené právo pojmenovávat si kategorie podle svého přístupu ke zkoumané části reality. Obtíže z toho plynoucí jsou nasnadě: v některých případech se nikdo nedomluví s nikým. Tyto „různé jazyky“ lze těžko překládat tak, aby nedocházelo ke zmatení pojmů. Např. pojem „regulace“, „infrastruktura“, „entita“, „vlastnictví“, „globalizace“ je traktován v různých vědách odlišně.

Charakteristickým příkladem je zavádění pojmů z lékařských věd, z psychologie nebo jiných oborů, po roce 2008, když náhle se např. při zkoumání trhu objevuje plejáda nových pojmů jako transparentnost, odolnost, zranitelnost, robustnost trhu atd. (Pavlát, 2013, kap.1 a 2.) Velmi obtížné (ne-li nemožné) je nalézt např. možnost komunikace mezi jazykem ekonomických věd a mezi jazykem věd právních.

Dnešní pokroky lékařských věd ve zkoumání lidského mozku jsou oprávněnou příležitostí k hledání využití těchto poznatků např. v teorii a praxi investičního rozhodování. (Jandus-Vencel, 2016, Monografie finanční trhy a finanční infrastruktury. OEDM-SERM 2016, v tisku.)

Zcela jistě je mezioborové zkoumání inspirativní, skutečně interdisciplinární přístupy nutno pozitivně hodnotit; bohužel někdy může jít o pouze předstíranou snahu. (Pavlát, 2014, s. 45-53.)

Osobně odmítám snahu, kdy si někteří badatelé vytvářejí celé umělé systémy tím, že si různé pojmy „definují po svém“, aby se tzv. zviditelnili za účelem vyššího odbytu svých „produktů“.

Závěrem: inspirace spíše ano, ale i zde s uplatněním zdravého rozumu.

2. Sedm barrier (alias nemocí) společenskovědního výzkumu na vysokých školách

- *Fragmentace výzkumu FT*
- *Přemíru údajů nelze zvládnout*
- *Nebezpečí úzké specializace aneb pro stromy nevidět les*
- *Orientace na dílčí, druhořadé otázky*
- *Pseudoproblémy*
- *Nedostatek prostoru i času k diskusi*
- *Administrování výzkumu*

2.1 Fragmentace předmětu výzkumu

Fragmentace předmětu výzkumu v určité instituci (universitě, fakulty, katedry) je přirozeným důsledkem specializace badatelů působících v dané instituci.

Pokud již v dané instituci působí badatel zaměřený na zkoumání určitého tématu, připadá mi jako logické, že daná instituce danému specialistovi nebrání zabývat se problémy v rámci jeho specializace, a že ho – přímo nebo nepřímo - nenutí přecházet na výzkum jiných problémů, na které

daná instituce v určité době hodlá koncentrovat své vědecké úsilí (např. získá-li nějaký významnější grant).

Větší instituce jsou ve výhodě potud, že obvykle v řadách svých vysokoškolských pracovníků naleznou pracovníky, kteří se dosud výrazně vědecky neprofilovali. Tito pracovníci mohou úspěšně být zařazeni např. do týmového výzkumu, vedeného zkušenějším specialistou. Předpokládá to ovšem mj. i rozumnou personální práci, která to podporuje, a předpokládá to i aplikaci motivační složky; formální (nebo i direktivní) začlenění typu „aby někdo někde v něčem byl“ obvykle nepřinese očekávané výsledky.

2.2 Přemíru údajů nelze zvládnout

Obrazně lze porovnat pokus o hledání řešení určitého problému k cestě horolezce s cílem dostat se na vrchol „Mount Everestu“

Není to však tak docela pravda, protože vrchol Mount Everestu neroste, ani se nám při výstupu nevzdaluje, kdežto cíl výzkumu – obrazně řečeno: Mount Data – při aplikaci metody „data mining“ stále roste a vzdaluje se kamsi do nedohledna.

Řešení spočívá v umění třídít získávané údaje na údaje podstatné a údaje nepodstatné pro řešení výzkumného problému. Pak ani Mount Data nemusí vyrůst do nedohledna. Ovšem jdeme-li „správnou“ cestou.

Pokud se badatel pokouší vyškrábat se na horu nevhodnou cestou nebo příliš rychle, nemusí to dobře dopadnout. Severní stěna nejvyšší hory světa je toho dokladem. Pokud jde o vědecký vzestup, analogií jsou příklady předčasných pokusů příliš ambiciózních jedinců dostat se na horu za každou cenu.

Proto raději: *festina lente* (spěchej pomalu). K vědecké práci nutně patří skromnost a pokora. Antické „Vím, že nic nevím“ by mělo patřit k etickému vybavení každého vědce.

2.3 Nebezpečí úzké specializace aneb pro stromy nevidět les

Čím více se budova vědeckých poznatků v určité vědní oblasti rozrůstá, tím větší potřeba detailního, specializovaného bádání nastává. Zároveň však tento přirozený proces může nastávajícího specialistu oslepit natolik, že se při přílišné koncentraci na určitý detail jako cíl svého snažení zamotá do houštin obvykle rostoucích na okraji lesa a pronikne-li jimi úspěšně až do lesa, čelí riziku, že nepozná, že už v lese je. Nastává situace, že hledá jednotlivý strom (jako cíl svého specializovaného bádání), aniž by si uvědomil základní skutečnost, že onen strom je součástí lesa. To, že náš badatel „pro stromy nevidí les“, může znehodnotit i výsledky jeho bádání.

Chceme-li zůstat objektivní, uveďme, že zcela opačnému riziku čelí „generalista“, který se pohybuje v lese, ale přitom není schopen říci cokoliv rozumného a užitečného ani o jediném stromu.

Dostatečná znalost problematiky vztahů mezi obecným a zvláštním atd. může sloužit jako prevence proti profesionální slepotě.

2.4 Orientace na dílčí, druhořadé otázky

Otázka priority při vymezování cílů vědeckého bádání v současné době nabývá téměř oblundných rozměrů a její přijatelné řešení se pravděpodobně odsouvá téměř do nedohledna: co dřív, když „na to nejsou peníze“?

Přitom i pouhým „selským rozumem“ (jako korektivem pro demagogická a manipulativní „zdůvodňování“ se strany establishmentu) lze naprosto bezpečně zjistit, že na uměle vyvolávané „potřeby“ a nesmyslné choutky určitých skupin společnosti se denně vyplývá takové množství prostředků, že by téměř okamžitě pomohly zlepšit život milionům lidí doma i ve světě. Konstatování, že „jde o etický problém“ mne rozhodně neuspokojuje. Uspokojivým řešením asi není ani charita nebo sponzoring (v dnešním častém pojetí jako nástroj daňové optimalizace nebo získání jiných výhod včetně krádeže myšlenek).

Vraťme se však k ekonomickým vědám. Ponecháme-li stranou tradiční diskuse (spojené se soupeřením různých oborů o granty, s úvahami o vztazích výzkumu na vysokých školách k výzkumu ve speciálních výzkumných institucích atd. atd.), základní kritérium pro rozlišení významnosti zkoumání ekonomické reality je pravděpodobně lze charakterizovat jako aktuálnost daného problému v časovém horizontu podmíněném existencí disponibilních finančních prostředků. Ani to ale asi nestačí.

Kromě „aktuálních“ problémů existují i nadčasové otázky (s dlouhým časovým horizontem), jimž se nelze vyhnout, nebo otázky zdánlivě nevhodné nebo nepotřebné (tzv. *ad usum delphini*), jejichž proměna v aktuální, prvořadé, může v podstatě kdykoliv nastat. Existuje však i kategorie tzv. pseudoprotblémů.

2.5 Pseudoprotblémy

Pseudoprotblémy (a pseudodiskuse) mohou vznikat z mnoha příčin. Někdy vznikají z nepochopení určitých tvrzení, jindy bohužel i ze snahy některých badatelů o tzv. zviditelnění. Zkoumání pseudoprotblémů může být spojeno i s odváděním pozornosti od skutečných problémů, které by měly být řešeny, tj. v pokusech o manipulaci příslušníků vědecké obce tzv. vymýváním jejich mozků.

Pseudoprotblém obvykle nemá žádné přijatelné řešení. Je to balast, plevel a nakažlivý parazit. Zpopularizovaný pseudoprotblém často bývá zneužíván k tabuizaci skutečných problémů a znemožňování odhalení skutečných příčin skutečných problémů. Klasický příklad: pseudo - diskuse o migraci, odsunující (neférovým apelováním na ušlechtilé lidské emoce) objektivní hledání např. příčin migrace tam, kde tyto příčiny skutečně jsou. (Viz -historik Vondruška o vymývání mozků; pořad ČT 2 dne 8.10.2016 „Pod sluncem tma“ aj.).

2.6 Nedostatek prostoru i času k diskusi

Běžným jevem na mnoha vysokých školách je nedostatek příležitostí k plodné diskusi. Pořádání odborných konferencí nemůže nahradit diskusi mezi specialisty, kteří o výsledcích obvykle mohou na konferencích podat pouze základní informace; na diskusi nezbyývá čas. I zde v Česku jsou značné rezervy. Čím dříve si badatel vytvoří systém, umožňující mu promluvit si (nebo dopisovat) s kolegy věcně o vědeckých problémech, na které při svém bádání narazil, tím větší je pravděpodobnost, že se nebude cítit jako onen pověstný „kůl v plotě“, tak

dobře známý z naší moderní historie. Podmínkou ovšem je, aby badatel sám byl připraven pomáhat svým kolegům.

2.7 Administrování výzkumu

Last but not least: vedení evidence výsledků výzkumu je velmi důležité jak s hlediska každého badatele (jako doklad o jeho vědecké činnosti), tak z celospolečenského hlediska (jako podklad nezbytný k porovnávání výsledků „národního“ výzkumu s výsledky jiných zemí).

Má-li tato činnost mít smysl, neměla by evidence výsledků vědecké práce na vysokých školách být spojena se zbytečnou byrokracií. Měly by být zjišťovány pouze podstatné skutečnosti, které vysoká škola potřebuje shromážďovat jednak pro svou potřebu (kariérní postup vysokoškolských učitelů), jednak pro potřebu úřadů, které odpovídají za předávání údajů o vědě a výzkumu na vysokých školách do zahraničí.

Evidence ovšem není totéž, co měření „kvality výsledků“, což je mnohem složitější. Je veřejným tajemstvím, že v Česku existují značné rezervy jak v evidenci, tak v hodnocení výsledků. V metodologii měření kvality není mnoho otázek jasných, což mnohé země vede k vypracovávání vlastních „národních“ systémů evidence i hodnocení. Bohužel asi ani v budoucnosti nelze očekávat výraznější změny k lepšímu.

3. Doktorské studium – pouhá honba za titulem?

- *Doktorské práce jako „výuční list“?*
- *V čem by měla spočívat úloha školitele?*
- *Jsou zkouškové a zápočtové práce přínosem pro doktoranda?*
- *„Nemoci“ doktorandů z přeorganizovanosti studia*
- *Kvalita konferenčních příspěvků a (ne)kvalita posudků anonymních posuzovatelů*
- *Má pro doktoranda platit „publish or perish?“ ve všech fázích jeho doktorského studia?*
- *Komerencializace doktorského studia*

Otázky, které kladu v této části příspěvku, pochopitelně ani zdaleka nevyčerpávají dávno známou problematiku „čaroděje a jeho učně“, nebo - řečeno obvyklými slovy - „mistra a jeho učedníka.“ V tomto směru jsou i mnohé tradiční středověké historiky velmi poučné, i když leckdy i poněkud nadsazené. Leckdy však jsou i vtipné a zábavné.

Novověký školitel už dávno není (a neměl by ani být) téměř „božskou bytostí“, „velebným kmetem“ již od dosažení věku padesáti let jako (jeden z nejmenovaných otců národa), k němuž všichni vzhlížejí s úctou a přitom se třesou strachy před jeho případným odsudkem toho či onoho názoru. Ačkoliv patriarchální poměry ve vědě a školství mohou mít určité výhody pro ty, kteří si včas své monopolní postavení vybudují nebo připustí, aby jeho zbožňovatelé (často i z mrzkých důvodů) kolem něho „svatozář“ s byzantskou důkladností budovali. Nezapomenutelným příkladem terminologické obratnosti je např. označení „koryfej vědy“, dobře známé i z poměrně nepřilíh vzdálené doby. Dnes se obvykle vystačí se „skloňováním a časováním“ geniality té či oné osoby.

Negativní dopady tohoto počínání však v demokratických poměrech nepochybně převyšují pofiderní výhody monopolizace na poli vědy nebo výuky a je důležité, aby poctiví služebníci vědy proti monopolizaci brojili. (Pavlát, V., 2015.)

Sedmero otázek, na které dále hledám odpověď, se v té či oné formě „odjakživa“ vyskytuje; každý školitel i doktorand se již s většinou z nich setkal v praxi, která všude není stejná.

3.1 Doktorské práce jako „výuční list“?

Ano, v podstatě je to „výuční list.“ Většina absolventů vysokoškolského studia se sice – u příležitosti tvorby závěrečných prací – s obtížemi samostatné tvorby setkává, ale jen málo z nich má snahu pokračovat ve studiu vybraného oboru formou doktorského studia. Dovolují si říci, že valná mnoha bakalářských i magisterských prací stále ještě nedosahuje žádané kvality, ať již tomu tak je ze subjektivních nebo objektivních důvodů.

Současná konstrukce obsahu doktorského studia humanitních věd přirozeně musí vycházet z faktu, že vědecká práce klade na každého badatele mnohem vyšší nároky, zejména v oblasti zvládnutí metod vědecké práce a jejich aplikace, než elementární požadavky, které vysokoškolský student musí využít při sepisování závěrečných prací.

Ve své praxi jsem se setkával s tím, že řada adeptů doktorského studia postrádala i základní průpravu; tyto nedostatky se dříve nebo později projeví, a pokud jim školici pracoviště nepodá včas pomocnou ruku, končíva to ukončením studiu.

Netvrdím, že neexistují talentovaní jedinci, kteří se umí i bez doktorského studia prosadit v oboru; mají však často „smůlu“, že nemají výuční list. I když se ví, že „celník Rousseau“ neabsolvoval ucelené studium na malířské akademii, je známo, že se k učitelům malířského umění chodíval radit.

3.2 V čem by měla spočívat úloha školitele?

(1) Školitel má každého svého doktoranda úspěšně přivést k úspěšné obhajobě. Školitelova činnost začíná přijetím doktoranda a jeho přidělením školiteli. Je běžným omylem, začít se o doktoranda starat až v případě, že něco z ročního penza nesplnil, ale nutno přimět doktoranda k pravidelným osobním a internetovým kontaktům, jejichž součástí je to, že písemné práce k jednotlivým doktorandovým studijním předmětům by doktorand měl povinně předávat školiteli a pokud možno s ním diskutovat i o připomínkách vyučujících.

(2) Školitel musí co nejdříve s doktorandem začít probírat téma disertace a doktoranda přimět k tomu, aby ze sestaveného seznamu literatury co nejvíce přečetl.

(3) Školitel by si měl co nejdříve vytvořit „psychologický profil“ doktoranda, zjistit jeho talent a charakterové vlastnosti a postupně zjišťovat doktorandovy silné a slabé stránky. Školitel by měl důsledně pečovat o to, aby se mezi ním a svěřeným studentem vytvářel vztah důvěry.

(4) Školitel by měl studenta včas upozornit, když sjede na „vedlejší kolej“ a znovu ho vhodně připoutat k cíli řešení.

(5) Školitel nemá studentovi vnucovat svá řešení a nesmí mu dávat najevo svou převahu ve znalostech.

(6) Domnívám se, že v době doktorského studia by školitel neměl studenta uvrhnout do služebního postavení tím, že student bude pracovat „pro něho“. Pokud se školiteli podaří studenta zapojit do teamové práce na řešení úkolu souvisícího s doktorandovým tématem, je to nejlepší příležitost k rozvoji studentovy vědecké osobnosti.

(7) Školitel by měl mít na studenta vždy čas, pokud tomu nebrání velmi závažné okolnosti (nemoc aj.). Totéž se vztahuje i na doktoranda. Pak by nedocházelo k situacím, kdy školitel nemá na doktoranda čas i několik měsíců, nebo že doktorand za rok přinese hotovou práci (která pak ještě „včas“ - před hlavní obhajobou – musí být vrácena k přepracování).

Výše uvedený text sice je pouhé „sedmero“, nikoliv desatero, ale i sedm přístupů, které pochopitelně nikomu nevnučují, může mezi čaroději a jejich uční navodit vztah, kdy oba mohou být relativně šťastní.

3.3 Jsou zkouškové a zápočtové práce přínosem pro doktoranda?

Rozhodně by měly být. Ale dosti často nejsou, nedodrzuje-li student nebo školitel „pravidla“. Představa, že ukládáním dlouhých prací se disertant naučí psát vědecký text je poměrně naivní. Většinou se tak nestane. Ztratí-li vyučující trpělivost s lajdáckými výtvary svého učně, často mu i několikrát vrací „zmetkovité dílo“ k přepracování a tím ho ještě více děsí: dotyčný se splaší a obvykle se dostává (vzhledem k hrozivému zpoždění) do rauše, kdy už ani neví, co se po něm chce, a posléze se bojí i na to zeptat. Takže i učňovská díla brát *cum grano salis* a s kapkou milosrdenství.

3.4 „Nemoci“ z přeorganizovanosti studia

Je zcela nezbytné doktorandovi narýsovat cesty, po nichž má kráčet, a z nichž nemá sejít. Ani talentovaný doktorand nemusí mít smysl pro povinnost a není-li kontrolován, stane se lajdákem (pokud ovšem jím již dříve nebyl).

Zájmem školicích pracovišť přirozeně musí být snaha doktorandům zpříjemňovat studium např. pořádáním různých diskusí, dodatečných přednášek i speciálních konferencí pro doktorandy. Avšak i zde s mírou, protože všeho moc škodí.

3.5 Kvalita konferenčních příspěvků a (ne)kvalita posudků anonymních posuzovatelů

Problém odborných konferencí na vysokých školách, kde jsou neoddelitelnou součástí dění, jehož se obvykle zúčastňují také doktorandi z různých pracovišť, zde zredukuje jen na jedinou poznámku: požadavky na kvalitu příspěvků v posledních letech značně rostou; dnešním standardem pro posuzování předložených příspěvků na kvalitních konferencích je tzv. double blind review – dvojí oponentura anonymními oponenty. Většinou to ale lze jen velmi obtížně plnit, nevěnujeme-li se soustavněji výběru oponentů a jejich instruování. "

3.6 Má pro doktoranda platit "publish or perish?" ve všech fázích jeho doktorského studia?

Velmi stručně: nikoliv. Doporučoval bych, aby doktorand začínal publikovat až tehdy, když se mu podaří vytvořit např. hodnotnou zkouškovou práci vztahující se k tématu jeho disertace. Jinak často vznikají polotovary, které v konečných důsledcích (když se před obhajobou začnou sčítat publikace) někdy mohou doktorandovi spíše v očích oponentů uškodit než pomoci. „Boj o čárky“ patří mezi dosti vážné nakažlivé choroby, které by se včas měly léčit.

3.7 Komercializace doktorského studia

Bylo by zajímavé, porovnat, jak je na tom doktorand v Česku, pokud jde o relaci náklady instituce/ náklady doktorandovy. Je to hodně složité, ale bylo by to zajímavé (i v mezinárodním srovnání.)

Místo závěru

Jsem rád, že zde mohu potvrdit – hlavně díky diskusím s kolegy z různých pracovišť naší university i jiných universit – svůj určitý, byť omezený optimismus co do léčení chorob alias překonávání různých bariér jak ve vědě, tak i v oblasti přípravy mladých vědeckých generací. Ač některé optimistické zvěsti ze zahraničí – např. o blížícím se konci absolutní nadvlády „impaktistů“ nebo o bojkotu aligátorů - k nám ještě nedolehly, zdá se, že nebude trvale možné nadále neotvírat okna a nevětrat.

Použitá literatura

Bedretdinov, R. Evolution of the economic paradigms . In: On Financial Markets and Financial Markets Infrastructures (Selected topics). Prague, Czech Republic. Curriculum, 2016. Chap.1. ISBN 978-80-87894-05-7.

Jandus, V., Vencel, J. New method of predicting share prices. In: On Financial Markets and Financial Markets Infrastructures (Selected topics). Prague, Czech Republic. Curriculum, 2016. Chap. 6. ISBN 978-80-87894-05-7.

Pavlat, V. (ed.) et al. On Financial Markets and Financial Markets Infrastructures (Selected topics). Prague, Czech Republic. Curriculum, 2016. Introduction. ISBN 978-80-87894-05-7.

Pavlát, V. K vědeckému výzkumu na vysokých školách. In: Sborník z konference „Lidský kapitál a investice do vzdělání“. VŠFS Praha, 2015. ISBN 978-80-7408-127-9

Pavlát, V. On selected problems of interdisciplinary methodologies application in economic research. In: Formuvani ja rinkovoi ekonomiki. Zbirnik naukových prac, No.31. Kijiv 2014. S.45-53. (ISBN neuvedeno, pouze čísla národní evidence. Zahraniční recenzovaný časopis.)

Pavlát, V. Globální finanční trhy. Praha 2013. VŠFS Eupress. Kap.1 a 2. ISBN 968-80-7408-076-0.

Thomas Samuel Kuhn. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Thomas_Samuel_Kuhn. Staženo: 25.10.2016.

Záškodný, P., Záškodná, H. Metodologie vědeckého výzkumu. Prague, 2014. Online presentation: www.csrggroup.org. ISBN 978-80-87894-03-3.

3. Pracovní materiály

Stalinismus

David Hmíra

Poznámka: Pojednání vzniklo jako podklad seminární práce na Slezské univerzitě v Opavě (Fakulta veřejných politik, Ústav Středoevropských studií)

Úvod

Téma seminární práce bylo zvoleno takové, aby postupy a možnosti, které nám jsou předkládány, jako jediné správné, se mohly jevit alespoň po dobu čtení práce nahraditelnými. Veřejně hlášená pravda může být stejně tak nesprávná a zavádějící, jako tomu bylo kdy jindy. Dříve vlády, knihy, školy a rodiče poukazovali na stinné stany všech jiných pravd, než je ta právě přijímaná, kterou naopak vyzdvihovali. Takto se to děje v každé epoše dějin. Seminární práce se bude právě tímto tématem zabývat. Bude se snažit ukázat socialismus, respektive jeho epochu – stalinismus, v jiné tváři než v té, kterou nám předkládá škola a média.

Jsme učeni stereotypně a monotónně. Na jiných režimech se hledají hlavně chyby, které jsou ještě k tomu o předkládány s jakýmsi posměchem, jako bychom nyní byli někde „dál“, nebo snad rozumnější. V současné době, když chceme najít informace o Stalinově režimu, setkáme se téměř vždy s jejich negativním a nespravedlivým

výkladem. Téma Stalinových úspěchů je tabuizováno, snad právě proto, že se vlastníci kapitálu, kteří ovlivňují veřejné názory, obávají ztráty své hospodářské a politické moci.

Seminární práce se bude zabývat Josifem Vissarionovičem Stalinem a jeho nelítostným, přísným, avšak velice efektivním a úspěšným režimem – Stalinismem. Zejména tím, jak režim konkrétně fungoval přímo v Sovětském svazu, jaké měl úspěchy a za jakým cílem krácel. Většina práce vychází ze spisů Stalina, protože neexistuje bezprostřednější zdroj. Zapsané teze jsou často podpořeny poznámkami novodobých autorů.

Stalinské období můžeme rozčlenit na tři etapy. První je období položení základů stalinské ekonomiky, tedy od 20. let 20. stol., kdy strana díky Stalinovi získala převahu nad opozicí a Trockisty. Po ní následovalo upevnění vlivu a moci, které úspěšně prošlo zkouškou během Druhé světové války a třetí etapa zaniká až po roce 1956, kdy byl odhalen „kult osobnosti“. Tím započala likvidace jeho způsobů a úspěchů. Tato destrukce byla ukončena až v prosinci 1991 zhroucením SSSR. Stalin za sebou nechal Sovětský svaz v takové podobě, že většina ukazatelů stupně ekonomiky ukazovala na první místa v Evropě a druhá na světě (po USA).^{str6} Nejdynamičtější byly dvě období sovětské historie, roky 1930 a 1950.

1) Historický vývoj

O jedné z nejkontroverznějších osob celých dějin, o Stalinovi, jednou Winston Churchill řekl: „Stalin na nás udělal ohromný dojem. Když na Jaltské konferenci vešel do sálu, všichni, jako na povel vstali. A z nějakého nepochopitelného důvodu se dokonce postavili do pozoru.“ O něco později, v roce 1959 se o Stalinovi vyjádřil i prezident Roosevelt, který Stalina respektoval, a vzájemně dodržovali dohodnuté úmluvy. Hovořil takto: „Pro Rusko bylo velkým štěstím, že v letech nejtěžších zkoušek řídil stát geniální a tvrdý vojevůdce Stalin.“⁽²⁴⁾

Stalin se narodil 18. 12. 1879 v gruzínském městečku Gori. Během mládí byl nejednou zadržen (kvůli protestům proti soukromým lichvářským bankám, vylupování těchto bank za účelem vyvlastnění apod.) a několikrát poslán do vyhnanství, na Sibiř, kde strávil několik let v nejhorsších možných podmínkách.⁽²⁵⁾ V roce 1922 byl zvolen generálním tajemníkem strany, avšak hlavní moc stále náležela Leninovi. To se změnilo až po jeho smrti v roce 1924, kdy jej zcela zastoupil. Následovaly čistky Stalinových odpůrců a jejich sesazení z funkcí.⁽²⁶⁾ V jeho rukou se rázem soustředovala veškerá moc, která mu umožňovala jít si beze strachu za svou vizí.

Můžeme si myslet, že Stalinovi šlo jen o to, mít co největší moc a slávu, anebo o jiné postranní úmysly. Pro větší zaujetí a porozumění, si však můžeme představit, že to, co říkal, rozkazoval a psal, myslel opravdu vážně a opravdu se zajímal o to, ať se lidstvo vymaní z područí peněz a lidského ega a nastoupí novou éru – éru bratrství, jednoty a vzájemného prospěchu. Pojďme si tedy povědět něco o tom, co je to komunismus, a jaká cesta k němu měla vést pod taktovkou Josifa Vissarionoviče Stalina.

1.1 Stalinismus

Při vyslovení Stalina jména se dnes většina lidí zhrózí, podobně jako je tomu tak se jménem Hitlera. Vidí desítky milionů obětí jeho totalitářského, krutého režimu, jak jsme se tomu učili ve školách. Je zřejmé, že jeho rozhodnutím přišly miliony lidí o život, ale to by se v době Druhé světové války stalo asi pod každým velitelem. Můžeme si položit otázku, kolika milionům lidem jeho rozhodnutí naopak život zachránilo.

Pohromy, jako tzv. „Velká čistka“, anebo „Velký teror“ probíhala od konce roku 1932 a měla zajistit odstranění těch, kteří byli proti režimu, obohacovali se na úkor ostatních anebo vedli kontrarevoluční síly. Jednalo se i o Zinověva, Kameněva a Trockého, a další statisíce lidí, kteří byli přísně perzekuováni.⁽²⁷⁾ Čistka se nevyhnula ani armádě. Většina vedení byla propuštěna a 10 000 důstojníků bylo popraveno. Nejvíce se tato armádní čistka projevila ve válce, kdy Rudá armáda utrpěla porážky s Finskem a Wehrmachtem.⁽²⁸⁾ Tento teror je na vrcholu v roce 1936 a trvá do roku 1938. V tomto časovém rozmezí bylo zatčeno přes 1,6 mil lidí, z nichž 668 305 byli zastřeleni a ostatní museli pracovat v táborech.⁽²⁹⁾

Jako jeden z dalších zločinů mu jsou připisovány hladomory na Ukrajině, které zapříčinily asi 7 milionů obětí. Na toto téma hovoří různé zdroje různě. Na počátku třicátých let, po tom co Stalin kolektivizoval zemědělskou půdu, nastal na území Ukrajiny hladomor. SSSR nedokázal uživit své obyvatelstvo a to mělo několik příčin. V těchto letech byla sucha a tedy neúroda a zároveň byl Sovětský svaz nucen platit miliony tun

²⁴ RADZINSKIJ, Edvard Stanislavovič. *Stalin: zevrubný životopis založený na notových dokumentech z ruských tajných archivů*. Praha: Mladá fronta, 1998. ISBN 80-204-0702-2. str 10

²⁵ MEDVEDEV, Roj Aleksandrovič. *Stalin a stalinismus: historické črty*. Bratislava: Obzor, 1990. ISBN 80-215-0079-4. Str. 10

²⁶ mtěž, str. 24

²⁷ TUCKER, Robert C. *Stalin na vrcholu moci: revoluce shora 1928-41*. 1. vyd. v čes. jazyce. Praha: BB art, 2000. str 305-308

²⁸ BABEROWSKI, Jörg. *Rudý teror: dějiny stalinismu*. 1. vyd. Praha: Brána, 2004 Str. 127

²⁹ Tamtéž, Str. 147

obilí západním mocnostem. Navíc rolníci, kteří přišli o půdu při kolektivizaci, protestovali a sabotovali Stalinovy snahy, takže tuny obilí místo do kolchozu. Hladomor pominul po tom, co vývoz obilí v roce 1934 ustal a co se dávky potravin od státu zvedly do roku 1935 o 100% oproti roku 1928.^(30,31,32)

Kromě známých hladomorů a čistek však dokázal i něco, co v povědomí lidí nenalezneme. V. Katasonov (2014) tvrdí, že třicetileté období sovětských dějin, které nastartoval Stalin (od počátku roku 1930 do začátku roku 1960), může být nazýváno sovětský "hospodářský zázrak".

SSSR po Stalinovým vedením porazilo Hitlerovskou koalici a vyhrálo tak válku. Toto vítězství si však vyžádalo mnoho obětí. V důsledku bojů během druhé světové války bylo úplně nebo částečně zničeno v SSSR na 1 710 měst a městských aglomerací (60% z celkového počtu), 60% předválečného objemu oceli, 70% uhlí, 40% produkce ropy a zemního plynu, 65000 km železnic, a 25 mil. Lidí se ocitlo bez domova. Škody byly způsobené také v zemědělství. Na 100 000 kolektivních a státních statků bylo zničeno, stát přišel také o desítky milionů dobytka a koní. Byla zničena asi 1/3 jejího národního bohatství.⁽³³⁾

Díky Stalinovým opatřením se SSSR oproti jiným zemím dokázal poměrně rychle obnovit své území na předválečnou úroveň. Jako první země na planetě opustili listkový přídělový systém již v r. 1947. Povedlo se jim vytvořit "jaderný štít", který v roce 1949 rozbil monopol na jaderné zbraně USA. Byly vytvořeny první nadzvukové stíhačky a tryskové bombardéry.⁽³⁴⁾ Ekonomickou dynamiku začala země ztrácet až v 60. letech. V 70. letech již byla viditelná stagnace režimu a znehybnění rozvoje, což bylo ukončeno až rozpadem SSSR.

1.2 Teorie

Po Engelsově smrti přebíral kormidlo největšího teoretika Marxismu – Lenin. Ten obohatil marxistickou teorii o nové zkušenosti a poučky. Po Leninovi tuto úlohu přebíral jeho nejvýznamnější žák – J. V. Stalin, který toto učení uhlávil v očích zbylého světa.⁽³⁵⁾ Jeho projevy a spisy vedly celý Sovětský svaz, později spolu s Čínou a dalšími státy, tedy celkem 1/6 země k tomu, aby bojovali proti buržoaznímu vykořisťování a kráčeli novou cestou, směrem ke komunismu – ke společnosti bez rozdílných tříd.

Chceme-li stručně načrtnout anatomii komunistické společnosti, bude to taková společnost, kde: 1) bude veškeré vlastnictví výrobních nástrojů a prostředků společenské a kolektivní, 2) kde nebude tříd a státní moci, kde budou průmysloví a zemědělní pracovníci, 3) kde se plánované hospodářství bude opírat o nejmodernější techniku, 4) kde nebude protiklad mezi městem a vesnicí, mezi zemědělstvím a průmyslem, 5) kde se výrobky budou rozdělovat podle zásady: „každý podle svých schopností, každému podle jeho potřeb.“ 6) kde věda a umění budou mít dostatečně příznivé podmínky, aby dosáhly plného rozkvětu.⁽³⁶⁾

K tomu, aby mohlo lidstvo existovat v takovéto společnosti, byla nutná transformace vědomí. Lidské myšlení je v 99 % případů dokonale ovládáno egem, tedy vlastně bytostí neví, co chce. Rozhoduje za ni její ego. Během transformace společnosti (během socialismu – 1. fáze na cestě ke komunismu) mělo dojít k tomu, že člověk ztratí potřebu egoisticky ovládat druhé lidi, že zmizí slovo „nadřazený“ a „podřazený“. Lid, jako celek bude společně pracovat a tvořit za účelem vlastního sebenaplnění a sebezdokonalení, ba nikoliv pro svůj prospěch, ale ve prospěch všech ostatních lidí, protože jedině tehdy to může dokonale fungovat. Jakmile zmizí potřeba jednoho ovládat druhého, přirozeně se tato potřeba nahradí potřebou navzájem si pomáhat a zdokonalovat se. Lidstvo by potom nepotřebovalo žádnou státní mašinerii, či jiné vedení, jednoduše by se vedlo samo. Dnes známe některé komunity, kde to takto může fungovat, a to dokonce při počtu několika tisíc zúčastněných.

2) Ekonomické zákony socialismu

Dne 30. 12. 1922 došlo spojením RSFSR, Ukrajinské SSR, Běloruské SSR a Zakavkazské SSR ke vzniku SSSR. Sovětský svaz čítal asi na 22 500 000 km² a pojímal kolem 300 milionů obyvatel. Socialistický tábor se na rozdíl od toho kapitalistického bezprostředně po válce semkl a navázal vzájemnou spolupráci a pomoc. Jako výsledek vidíme skutečnost, že v těchto zemích dochází v poválečných letech k urychlenému vývoji průmyslu, a

³⁰ TUCKER, Robert C. *Stalin na vrcholu moci: revoluce shora 1928-41*. 1. vyd. v čes. jazyce. Praha: BB art, 2000. str 305-308

³¹ K, ISBN 978-542-6101-067.

³² STALIN, Iosif Vissarionovič. *O první pětiletce*. Praha: Svoboda, 1949. Malá knihovna marxismu-leninismu (Svoboda). ISBN 80-204-0702-2.

³³ KATASONOV, Valentin. *Ekonomika Stalina*. Moskva: Institut ruské civilizace, 2014, ruské vydání, Str. 55-56

³⁴ KATASONOV, Valentin. *Ekonomika Stalina*. Moskva: Institut ruské civilizace, 2014, ruské vydání, Str 62 63

³⁵ VAVILOV, Sergej Ivanovič a Petr Nikolajevič POSPELOV. *Vědecký genius Stalinův*. Praha: Svoboda, 1951. Akademie věd SSSR J.V. Stalinovi. Str. 38

³⁶ Tamtéž, str. 82

to proto, aby dopěl do bodu, že namísto potřeby kupovat zboží ze zahraničí nastane možnost dokonce vyvážet přebytečné zboží za hranice a prodávat je potřebným zemím.⁽³⁷⁾

Stalinská doba se vyznačuje zaměřením se na budování socialismu ve své vlastní zemi a nechat ostatní státy, ať si sami zvolí způsob, jakým chtějí být řízeni. „Vývoz revoluce je nesmysl, každá země si provede svou revoluci sama, bude-li chtít, ale nebude-li chtít, pak revoluce nebude.“ Stalin tvrdí, že politika SSSR dbá dodržování úmluv a dohod a vztahy se svými zahraničními partnery by mohly jít příkladem celému kapitalistickému světu.⁽³⁸⁾

2.1 Kapitalismus kontra socialismus

Hlavním architektem Sovětského ekonomického modelu byl právě Stalin, který byl profesionální ekonom a také odborník na mezinárodní vztahy a národní politiku. Při tvorbě mu pomáhali kromě Lenina také N. Bucharin a E. Preobraženský.⁽³⁹⁾ Stručně bychom mohli zákony, dle kterých se řídí oba systémy, charakterizovat takto: Zákon kapitalismu tkví v tom, dosahovat maximálních zisků a to i na úkor ochuzování celých mas vlastních obyvatel, či nějak hospodařit s jinými národy za účelem vlastního obohacení, čemuž často dopomáhá militarizace národního hospodářství, či vedení války.⁽⁴⁰⁾ Velkou část kapitálu tvoří proces, kdy se určité procento zboží vyrábí ne pro spotřebu, ale jen pro výrobu a následné zničení tohoto zboží. Vyplaceni tedy budou všichni, kdo se na tom podílí – od toho, kdo prodává prvotní potřeby, potřebné k výrobku, přes výrobce až po toho, kdo je placen za zničení tohoto zboží, což se dále recykluje a to vyváří nové zboží a pracovní příležitosti. Pro kapitalismus je to výhodné – výdělečné pro každého, kdo se podílí a kapitál jen koluje. Socialismus se však snaží zabezpečovat maximální uspokojení hmotných a kulturních potřeb společnosti,⁽⁴¹⁾ díky úsilí, které pramení z nitra systému a ne díky obrovské nadprodukcí a plýtvání výrobky a zdroji.

Lenin pravil: „*Musíme zřídit státní aparát tak, aby byl nejméně nákladný. Musíme z něho vymýt všechny stopy po plýtvání.*“ Teprve potom bude možné nahradit systém, který požívá sám sebe výrobou pro výrobu systémem takovým, kde se bude vyrábět pro spotřebu. Zavést nejpřísnější šetrnost a šetřit prostředky, nezbytné pro financování industrializace. To bylo cílem strany, když vypracovávala pětiletý plán a usilovala o jeho provedení.⁽⁴²⁾

Jednou z podmínek fungování komunismu a k tomu, aby bylo odstraněno vykořisťování člověka člověkem, je zapotřebí, aby zmizelo vedení jednoho nad druhým. To zajišťuje už sama skutečnost, že veškeré vlastnictví je v rukou společnosti a jedinec tudíž nemůže nabýt výraznějšího vlivu díky majetku. Jediná možnost, jak mít vliv, je prostřednictvím vlastních schopností. Je proto zapotřebí nahradit oběh zboží systémem výměny zboží, aby centrální moc mohla obsáhnout veškerou produkci společenské výroby a nadále je dělit. Nelze dosáhnout hojnosti výrobků, která by mohla splňovat poučku „každému podle potřeb“, dokud ve společnosti přetrvávají takové ekonomické skutečnosti, jako je kolchozní skupinové vlastnictví, oběh zboží apod.⁽⁴³⁾

V socialistických podmínkách se ekonomický vývoj děje nikoliv zvraty, nýbrž postupnými změnami. Tak je to nejen se zbožím, nýbrž i s penězi a bankami, které ztrácejí své staré funkce a nabývají nových, nahrazují starou formu, novou, socialistickou, po sléze komunistickou.⁽⁴⁴⁾ Avšak s rozšířením sféry působnosti socialismu ve světě bude stát jako takový odumírat. Až stát, vláda a řídicí orgány odumřou, zůstane jen společnost, jakožto dědic vlastnictví všeho lidu. Nebude už tedy vystupovat jako stát, nýbrž jako společnost, představovaná ústředním řídicím hospodářským orgánem, který bude spravovat záležitosti v souladu se společností.⁽⁴⁵⁾ To se však nestane zeslabením státní moci, nýbrž jejím maximálním zesílením, kterého je třeba proto, aby pozůstatky umírajících tříd byly úplně vyhlazeny a aby mohla být zorganizována obrana proti nepřítelům. Poté, co odpadne vládnoucí aparát, potřeba vládnout, včetně potřeby být ovládaný, poté, až každý jeden uvidí, smysl a budoucnost v komunismu, pak teprve bude plně svobodná a soběstačná společnost kráčet jako jeden organismus vstříc

³⁷ STALIN, Iosif Vissarionovič. *Ekonomické problémy socialismu v SSSR., XIX. Sjezd komunistické strany Sovětského svazu*, Praha: Ústřední výbor Komunistické strany Československa, 1952. str. str. 21,22

³⁸ Tamtéž, 75

³⁹ KATASONOV, Valentin. *Ekonomika Stalina*. Moskva: Institut ruské civilizace, 2014, ruské vydání, str. 15

⁴⁰ STALIN, Iosif Vissarionovič. *Ekonomické problémy socialismu v SSSR., XIX. Sjezd komunistické strany Sovětského svazu*, Praha: Ústřední výbor Komunistické strany Československa, 1952. str. 26

⁴¹ Tamtéž

⁴² STALIN, Iosif Vissarionovič. *O první pětiletce*. Praha: Svoboda, 1949. Malá knihovna marxismu-leninismu (Svoboda). ISBN 80-204-0702-2. str. 31

⁴³ STALIN, Iosif Vissarionovič. *Ekonomické problémy socialismu v SSSR., XIX. Sjezd komunistické strany Sovětského svazu*, Praha: Ústřední výbor Komunistické strany Československa, 1952 str. 110

⁴⁴ STALIN, Iosif Vissarionovič. *Ekonomické problémy socialismu v SSSR – veliký přínos k teorii marxismu-leninismu: sborník článků z Pravdy*. Praha: Rudé právo, 1953. ISBN 80-215-0079-4. str. 52,53, 54

⁴⁵ STALIN, Iosif Vissarionovič. *Ekonomické problémy socialismu v SSSR – veliký přínos k teorii marxismu-leninismu: sborník článků z Pravdy*. Praha: Rudé právo, 1953. ISBN 80-215-0079-4. str. 86

svobodnému, ryze demokratickému rozdělení majetku a moci. Až po této hluboké transformaci ve vědomí lidí bude možno hovořit o komunismu.⁽⁴⁶⁾

Dále se Stalin zabývá ekonomikou. Zákon plánovitého rozvoje národního hospodářství („pětiletka“) vznikl jako protíváha k zákonu konkurence a anarchie výroby, kterým se vyznačuje kapitalismus. Pětiletky umožňovaly plánovacím orgánům správně plánovat výrobu tak, aby se zbytečně neplýtvalo a vše bylo řádně a včas využito. Možnost se však ještě neshoduje se skutečností, že tomu tak opravdu bylo. Na to je třeba tento zákon dokonale nastudovat. „Nelze říci, že roční a pětileté plány plně odrážejí požadavky tohoto ekonomického zákona.“⁽⁴⁷⁾

Základní body stalinistické ekonomiky jsou tedy takovéto:

1) veřejné vlastnictví výrobních prostředků 2) Rozhodující role státu v ekonomice; 3) použití družstevní formy zemědělství a malovýroby; 4) centralizovaného řízení; 5) plánování směrnic; 6) jednotný hospodářský komplex; 7) povaha mobilizace; 8) maximální soběstačnost; 9) duální systém vnitřního oběhu zboží (hotovost, směna); 10) zaměřit se na snižování výrobních nákladů; 11) periodické snížení maloobchodních cen; 12) kombinace hmotné a morální motivace k práci; 13) nepřipustnost nezasloužených příjmů a soukromého obohacování se a další.⁽⁴⁸⁾

3) Ideologie

„Komunismus je především hnutí opačného mínění. Čerpá sílu ze své protikladnosti a jeho účinnost závisí na síle opozice, kterou vyvolává.“ – G. Bataille⁽⁴⁹⁾

Dříve, když nebyla demokracie provázaná s kapitalismem, byla demokracie ctnost, opravdový cíl učenců - demokratů. Nyní nezůstalo ani stopy po národních zásadách, které vyznávali průkopníci demokracie. Nyní buržoasie prodává práva a nezávislost za dolary. Cílem není uvědomělá, hodnotná společnost, se smyslem pro rodinu a zdraví, ale právě co nejrychlejší obohacení sebe sama, bez ohledu na ostatní a na úkor ostatních. Ideje, jako nezávislost a svrchovanost byly nahrazeny touhou po moci a majetku. V zájmu Stalina bylo obnovit toto národní cítění.

V tomto období existovalo několik zásad, několik řídicích tezí, které postupně transformovaly společnost. Jedná se o ctnosti, které by měl každý občan pěstovat, také správné postupy kterými se dopracovat ke kýženému výsledku. Praxe ukázala, že odvolávat se na tzv. objektivní podmínky (úspěchy dosažené v minulosti, ocenění aj.) bylo méně praktické, než odhodlanost a schopnosti dělníků a rolníků, kteří byli povzneseni „od železa“. Proto se snížila úloha tzv. objektivních podmínek na minimum, kdežto úloha sovětských organizací a jejich pracovníků se stala prvořadou.⁽⁵⁰⁾ Pracovníci, kteří mají zájem podílet se na budování nového společenského řádu, mají nelitostně nahrazovat ty pracovníky, kteří se domnívají, že jsou nenahraditelní a že mohou malicherně přistupovat k usnesení vedoucích orgánů. Jednou z hlavních chyb, kterým bylo třeba zamezit je to, že zaměstnanci byli voleni nikoliv podle kvalit, ale podle příbuzenských vztahů, nebo podle zásluh v minulosti. Nelze připustit tento byrokratický poměr k vedení, či kontrole plnění⁽⁵¹⁾ ale volit opačný postup. Dosazovat na důležité posty dělníky, kteří jsou perfektním příkladem toho, jak lze vést zemi nesobecky, se zájmem o vyšší dobro, protože práce, kterou odvádějí, je mnohem kvalitněji provedená, než od kteréhokoliv zasloužilého byrokrata.⁽⁵²⁾ Rozhodující vliv má v tomto případě správná organizace kontroly plnění, která musí být soustavná a musí jí vést dostatečně autoritativní osoby, aby bylo možno vyvarovat se závad a poruch, tvrdí Stalin.⁽⁵³⁾

Pro úspěšné řešení úkolů měla obrovský význam soutěživost. Hlavním cílem soutěživosti je podněcování těch, kteří zůstali pozadu, aby se v práci vyrovnali nejlepším. Nepřátelé socialismu tvrdí, že komunismus je systém potlačování individuality. Skutečnost je však opakem tohoto tvrzení. Je dokázáno, že socialistický systém zajišťuje osvobození osobnosti, rozkvet individuální i kolektivní tvořivosti a že vytvořil podmínky pro všestranný rozvoj talentů a vloh. Neméně důležitým faktorem v takovéto společnosti je i poctivá práce, která je vysoce ceněna a ochotně povzbuzována.⁽⁵⁴⁾

⁴⁶ STALIN, Iosif Vissarionovič. *O první pětiletce*. Praha: Svoboda, 1949. Malá knihovna marxismu-leninismu (Svoboda). ISBN 80-204-0702-2. str. 63

⁴⁷ STALIN, Iosif Vissarionovič. *Ekonomické problémy socialismu v SSSR., XIX. Sjezd komunistické strany Sovětského svazu*, Praha: Ústřední výbor Komunistické strany Československa, 1952. str. 11,12

⁴⁸ KATASONOV, Valentin. *Ekonomika Stalina*. Moskva: Institut ruské civilizace, 2014, ruské vydání, str. 15

⁴⁹ BATAILLE, Georges. *Svrchovanost*. Praha: Hermann, 2000

⁵⁰ STALIN, Iosif Vissarionovič. *Spisy 13*. 1934. Praha: institut Marxe, Engelse, Lenina., 1953. str. 348-9

⁵¹ STALIN, Iosif Vissarionovič. *Ekonomické problémy socialismu v SSSR., XIX. Sjezd komunistické strany Sovětského svazu*, Praha: Ústřední výbor Komunistické strany Československa, 1952. str. 92

⁵² STALIN, Iosif Vissarionovič. *Spisy 10*. 1927. Praha: institut Marxe, Engelse, Lenina., 1952. str. 305

⁵³ STALIN, Iosif Vissarionovič. *Spisy 13*. 1934. Praha: institut Marxe, Engelse, Lenina., 1953. str. 354

⁵⁴ STALIN, Iosif Vissarionovič. *Ekonomické problémy socialismu v SSSR., XIX. Sjezd komunistické strany Sovětského svazu*, Praha: Ústřední výbor Komunistické strany Československa, 1952. str. 92

Dále je také třeba přísně dodržovat stranickou disciplínu, neboť mnoho pracovníků zaujímají jen formální postoj k usnesením strany a neprojevují vyloženou aktivitu a vytrvalost v boji za uskutečnění cíle. Strana žádá od svých členů pravdivost a čestnost. Strana zároveň měla povinnost dbát na oficiální ideologii, protože zvyšováním svého uvědomění a znalostí marxismu-leninismu se společnost „očisťuje“ od přežitků kapitalismu a škodlivých tradic staré společnosti. Takoví lidé měli jít pro ostatní příkladem.⁽⁵⁵⁾

Aby se dosáhlo výše uvedeného, je třeba nejnižší třídy vzdělávat a připravovat je na budoucí převzetí země.

Zároveň bylo třeba zajistit, aby se práce pro společnost stala životní potřebou a přirozeností, nikoliv povinností. Jednou z cest, jak k tomu dospět, bylo zkrátit pracovní dobu na šest hodin, protože je důležité, aby členové společnosti měli dostatek volného času k nabytí všestranného vzdělání. „*Nadále je třeba zlepšit bytové podmínky, alespoň dvojnásobně zvýšit mzdu a neustále snižovat ceny zboží.*“ Brzy poté se společenské vlastnictví stane nedotknutelným základem celé společnosti. Teprve potom se bude moci upustit od socialistické poučky – „každý, podle schopností, každému, podle práce“ ke komunistické poučce – „každý podle svých schopností, každému podle jeho potřeb“.⁽⁵⁶⁾ Komunismus vzniká jako výsledek uvědomělé tvůrčí práce milionových mas pracujících.

Tito pracující nemají životy ztrápené starostmi o živobytí, zdali budou mít kde bydlet, pokud nesplatí včas splátky. Práce není povinnost, nýbrž přirozenost, asi jako setkávání se s jinými lidmi, anebo šacení se. Strach o bydlení, či o život nikdo nezná, protože bydlení je dotováno a poměr cen zboží a mezd pracovníku je takový, že strach o nenaplnění vlastních potřeb naprosto odpadá. Lidé jsou si rovni a nemají si co závidět.

Domněnka, že socialismus je jen pro chudé, že bude vše průměrné a nudné je mylná. Socialismus může být vybudován na základě bouřlivého růstu a hojnosti zboží, neboť marxistický socialismus neznamená snížení osobních potřeb, nýbrž jejich všemožné rozšiřování a uspokojování. Nejedná se však jen o potřeby, řeč je také o rozvíjení kreativity, vzdělání, individuality a vůbec, o rozvoji duše člověka.⁽⁵⁶⁾

Rovností se v Marxismu rozumí: 1) rovné osvobození veškerého pracujícího lidu od vykořisťování, 2) rovné zrušení soukromého vlastnictví, 3) rovnou povinnost všech pracovat, a to podle svých schopností a rovné právo dostávat za to potřebné zboží, přičemž Marxismus vychází z toho, že potřeby lidí nemohou být stejné a rovné ani v období socialismu, ani v komunismu. Žádné jiné rovnosti marxismus neuznával a neuznává.⁽⁵⁷⁾

4) Úspěchy

Jako jeden z největších omylů a nedostatků socialistického zřízení je zobrazován nedostatek materiálních potřeb obyvatel. Důvod, proč tomu tak bylo v Sovětském svazu je takový, že SSSR si sice mohl dovolit vydat až půl druhé miliardy rublů na dovoz bavlny, obuvi, kůže apod., ale pak by neměl na tak mohutný vzestup průmyslu a stát by zůstal neozbrojený, obehnán kapitalistickými státy ve válkou zmítané Evropě.⁽⁵⁸⁾ Postavení SSSR by se tak výrazně podobalo postavení tehdejší Číny, která nemá svůj ani těžký, ani zbrojařský průmysl a oškubal ji každý, kdo chtěl. Místo paktů o neútočení by SSSR měl vojenskou intervenci, místo míru by zuřila nerovná válka, neboť by SSSR stál proti nepřítelům neozbrojen, nesjednocen a zaostalý. Kromě industrializace byl nezbytný také přechod od drobného, individuálního rolnictví ke kolektivnímu velkohospodářství, vybaveného traktory a moderními hospodářskými stroji, jakožto jediné pevné základně sovětské moci na venkově. Pracující rolnictvo tak má být zbaveno kulackého područí, protože kulacké vlastnění má zaniknout.⁽⁵⁹⁾

Úspěchy dosažené v oblasti národního hospodářství se odrazily na hmotné a kulturní úrovni života ve společnosti. Hlavním ukazatelem této proměny je růst národního důchodu, který od roku 1940 do roku 1951 vzrostl o 83 % a tento majetek je majetkem pracujících, na rozdíl od kapitalistických zemí, kde si více než polovinu národního důchodu přivlastňují jednotlivé osoby. Pracující v SSSR dostávají k uspokojení svých osobních hmotných a jiných potřeb asi 3/4 národního důchodu, zbytek plyne na rozšíření socialistické výroby a jiných, celostátních potřeb. Nejdůležitějším zdrojem růstu reálných mezd a příjmů je snižování cen zboží, které provádí vláda.⁽⁶⁰⁾

Ceny potravin a průmyslových výrobků byly v roce skutečně 1952 průměrně o polovinu nižší, než v roce 1947. Snižování cen potravin dokládá ve své knize také V. Katasonov. Píše, že od roku 1949 do roku 1953 klesaly maloobchodní ceny každý rok. V roce 1952 bylo spotřební zboží o polovinu levnější, ve srovnání s koncem roku 1947. Snižování cen bylo neustále, do roku 1954 (Stalin v roce 1953 umírá). Základem snížení maloobchodních cen bylo zvýšení produktivity a snížení výrobních nákladů. Výrobní náklady byly během pěti

⁵⁵ Tamtéž, str. 109

⁵⁶ STALIN, Iosif Vissarionovič. *Spisy 13*. 1934. Praha : institut Marxe, Engelse, Lenina., 1953. str. 343

⁵⁷ STALIN, Iosif Vissarionovič. *O první pětiletce*. Praha: Svoboda, 1949. Malá knihovna marxismu-leninismu (Svoboda). ISBN 80-204-0702-2. str. 134

⁵⁸ Tamtéž, str. 36

⁵⁹ Tamtéž, str. 42

⁶⁰ STALIN, Iosif Vissarionovič. *Ekonomické problémy socialismu v SSSR., XIX. Sjezd komunistické strany Sovětského svazu*, Praha: Ústřední výbor Komunistické strany Československa, 1952. str. 95

pětiletka (1929-1932) snížena o 23,3 % a celková produktivita práce se od roku 1913 do roku 1932 zvýšila 3,2x.. Toto je jedním ze základů úspěchu této éry SSSR.⁽⁶¹⁾ Tato slova podporuje Robert Tucker, když píše, že pětileté plány bývaly splněny dlouho před termínem. Potvrzuje, že SSSR se stal z agrární země, jejíž průmyslová výroba v roce 1927 činila 48 % z celkového HDP, se do roku 1932 stala průmyslovou zemí, kde průmyslová výroba dosáhla 70 %. Na druhou stranu však podotýká, že Stalin jeho tvrzení o dokončení pětiletky za 4 roky, formuloval zcela obecně. Plán pětiletky z roku 1928 byl sice v průmyslu splněn na 108%, avšak některé důležité produkty chyběly. Například pro těžbu uhlí bylo splněno asi 60 %, těžba železné rudy proběhla přibližně na 75 %, úspěšnost výroby oceli byla asi jen 55 % a například výroba tkaniny zaostávala o 60 %. Celkový počet pracovních sil pak plán převýšil asi o 30 %.⁽⁶²⁾

Od roku 1932 byl rubl převeden na zlatý podklad, což znamenalo, že se vymanil ze závislosti na dolaru a jeho hodnota klesla z dřívějších 53 rublů za dolar na Stalinem určené 4 rubly za dolar. Díky tomu můžeme vidět hodnotu zboží, která SSSR panovala. Náklady na tunu uhlí v SSSR bylo 6-10 rublů, kdy světová cena byla 30-40 dolarů; náklady na tunu ropy - 15-20 rublů, světová cena ve výši \$ 120 atd..⁽⁶³⁾

Slova o zlepšení bytových podmínek se také stala skutečností. Bytový fond (sídlíště) se v roce 1932 rozkládal na 180 mil km², kdežto v roce 1956 tato rozloha činila 953 mil. Km².⁽³⁹⁾

Stalin píše, že pracující dostávají od států požitky v podobě levného bydlení, sociálního pojištění, penze, neplacené lékařské a ozdravné služby, placenou dovolenou, podpory matkám a sirotkům, bezplatné vzdělání apod.. Z těchto zmíněných výplat bylo v roce 1932 vyplaceno ze státního rozpočtu 40,8 mld rublů a v roce 1951 se tato částka pohybovala ve výši 125 mld rublů. Reálné příjmy na jednoho obyvatele se v tomto období zvýšily až o 60 %.⁽⁶⁴⁾ Na toto téma Katasonov dokládá, že rozpočet SSSR měl trvalý přebytek příjmů nad výdaji a v roce 1950 tento schod činil 9,6 mld. Rublů.⁽³⁹⁾

Podle toho, jak prezentuje výsledky první pětiletky Stalin, se splnění úkolu zdá být více, než úspěšné. Strana pětiletého plánu dosáhla za čtyři roky. Ze zaostalého, středověkého zřízení, kde nefungovala elektřina, bez větších průmyslových závodů a s převážnou většinou nevzdělaných zemědělců se podařilo vybudovat železářský a traktorový, moderní průmysl. Země byla industrializována, vznikl průmysl vyrábějící hospodářské, automobilové stroje, vznikl letecký průmysl a průmysl na výrobu elektrické energie. Z jednoho z posledních míst v produkci naftových výrobků a uhlí se SSSR dostal na jedno z předních míst na světě. S tím šel ruku v ruce rozvoj textilního průmyslu a mnoho dalšího. To vše se podařilo díky první pětiletce. To vedlo k tomu, že kapitalistické živly byly „nadobro“ vytlačeny ze sovětského průmyslu a nahrazeny jedinou formou průmyslu v SSSR - socialistickou. Zatímco rozsah průmyslové výroby v SSSR stoupl ke konci roku 1932 v porovnání s předválečným stavem o 334%, v USA za stejnou dobu zaznamenali pokles této výroby na 84%, Anglie na 75% a Německo na 62%. SSSR se tedy přeměnil během Stalinovy éry ze země středověké na zemi vyspělou, z agrární země v zemi průmyslovou, ze země drobného individuálního zemědělství v zemi kolektivního zmechanizovaného zemědělství, z negramotné země se stala země s rozsáhlou sítí vysokých a středních škol, s vysokým počtem intelektuálů, vědců, umělců a vynálezců. Byla vytvořena nová odvětví výroby: výroba obráběcích strojů, automobilový, traktorový a chemický průmysl, výroba motorů, letadel a kombajnů, mohutných turbín a generátorů, kvalitních druhů ocele a slitin aj.. „Byly vystavěny tisíce nových moderních průmyslových podniků“, vznikaly gigantické elektrárny, vybudovány byly také nové železárny, nové závody a střediska průmyslu na okrajových částech SSSR – na Ukrajině, v Zakavkazsku, ve Střední Asii, na dálném východě, na Urale aj..⁽⁶⁵⁾

Na téměř liduprázdných místech vyrostla veliká města se značným počtem obyvatel. Nesmírně vzrostla stará města a průmyslové základny. Toto tvrzení dokládá Katasonov. Píše, že za méně než tři pětileté plány v zemi bylo postaveno 364 nových měst, bylo postaveno a uvedeno do provozu 9 tisíc velkých podniků.⁽⁶⁶⁾ Ještě za Stalinova života, tedy během druhé pětiletky byl založen Sovětský kosmický program, jehož zásluhou se dostal do kosmu první satelit – Sputnik 1, ve stejném roce, 1957, následoval tuto trasu pes Lajka. První sonda na měsíc – Luna 2 tam doletěla v roce 1959 a v roce 1961 byl prvním člověkem ve vesmíru J. Gagarin v lodi Vostok 1.

To vše se podle Stalinových slov podařilo díky tomu, že byla odstraněna nezaměstnanost, kdežto v kapitalistických zemích je leckde 30 – 40 milionů lidí, kteří nemají ani kde bydlet. Za druhé tyto úspěchy tkví v tom, že do nově vybudovaných kolchozů vstoupila téměř veškerá rolnická chudina a tím byla odstraněna bída na venkově. Během první pětiletky bylo dosaženo mnoho dalších úspěchů. Počet dělníků a rolníků vzrostl

⁶¹ KATASONOV, Valentin. *Ekonomika Stalina*. Moskva: Institut ruské civilizace, 2014, ruské vydání, str 70

⁶² TUCKER, Robert C. *Stalin na vrcholu moci: revoluce shora 1928-41*. 1. vyd. v čes. jazyce. Praha: BB art, 2000, str. 231 - 233

⁶³ KATASONOV, Valentin. *Ekonomika Stalina*. Moskva: Institut ruské civilizace, 2014, ruské vydání, Str 84

³⁹ KATASONOV, Valentin. *Ekonomika Stalina*. Moskva: Institut ruské civilizace, 2014, ruské vydání, Str 84

⁶⁴ STALIN, Iosif Vissarionovič. *Ekonomické problémy socialismu v SSSR., XIX. Sjezd komunistické strany Sovětského svazu*, Praha: Ústřední výbor Komunistické strany Československa, 1952. str. 95

⁶⁵ STALIN, Iosif Vissarionovič. *O první pětiletce*. Praha: Svoboda, 1949. Malá knihovna marxismu-leninismu (Svoboda). ISBN 80-204-0702-2. str. 33-35

⁶⁶ KATASONOV, Valentin. *Ekonomika Stalina*. Moskva: Institut ruské civilizace, 2014, ruské vydání, str21

dvojnásobně, národní důchod vzrostl o 85 %, průměrná roční mzda se zvýšila o 67 %, fond sociálního pojištění vzrostl o 292 % a zároveň bylo rozšířeno společné stravování, jehož využívá přes 70 % pracujících. Výroba lehkého průmyslu vzrostla o 187 %, obrat družstevního a státního obchodu se zvýšil o 175 %. Tato čísla někdy dokonce přesahují pětiletý plán o stovky procent. „Zároveň však nebylo dosaženo toho, aby byly úplně naplněny materiální požadavky obyvatelstva, a stěží toho bude dosaženo v následujících letech.“⁽⁶⁷⁾

Valentin Katasonov dokázal, že v roce 1913 byl ruský podíl na světové průmyslové výrobě asi 4%, kdežto v polovině roku 1970 to bylo již 20% a tato hodnota zůstala na stejné úrovni až do začátku perestrojky (80. léta. 20 stol). Podle celkového objemu hrubého domácího produktu se SSSR v polovině r. 1930 nachází na vrcholu v Evropě a druhým největším na světě, za USA. Pro období 1951-1960 se hrubý domácí produkt SSSR zvýšil 2,5 krát. V roce 1940, v porovnání s rokem 1913 byla průmyslová výroba 12 krát vyšší, výroba elektřiny – 24x vyšší, surového železa a oceli 32x vyšší a výroba všech typů strojů se zvedla 35x atd.⁽⁶⁸⁾ „Stabilita sovětské měny je zajištěna především nesmírným množstvím zboží v rukou státu, které je uváděno do oběhu za pevné ceny.“⁽⁶⁹⁾

Díla Stalina naplňovala sovětský lid nadšením k novým, velkým činům a toto učení se šířilo i za hranicemi. Slova J. V. Stalina učila miliony, jak je třeba bojovat a zvítězit, posilovala u proletářů po celém světě víru v nepřemožitelnost slavného učení Marxova, Engelseva, Leninova a Stalinova, které „Je nepřemožitelné, protože je nesobecké a pravdivé.“⁽⁷⁰⁾

Závěr

Batailles tvrdí, že příznivci komunismu mají nakonec k dispozici nejen „solidní podklad v podobě koherentní doktríny, jejíž základem jsou jasnozřivé Maxovy myšlenky, ale i výkonnou organizaci, jejíž příkladná účinnost je zajištěna tuhou disciplínou.“ Nic nemá v životě zainteresovaných lidí větší význam, než komunistické dílo. Proto je od každého požadována slepá podřízenost, oddanost až k sebeobětování a zřeknutí se svobodné vůle.⁽⁷¹⁾ Měl to však být jen prostředek k dosažení blaženého stavu ve společnosti. Dnes se k podobné společnosti rozhodně nepřibližujeme.

Cožpak svět nevidí, že se stále opakují ty samé chyby? Stále dokola jen egoistické přesvědčování někoho dalšího o vlastní nadřazenosti a důležitosti, z toho plynoucí snaze podmanit si ty, kteří tuto potřebu nemají a rozdrtit ty, kteří se jim postaví do cesty.

Možná, kdyby po Stalinovi nastoupil do vedoucí pozice SSSR nějaký Stalin II., který by se taktéž nenechal zastrašit a šel si tvrdě za svým cílem, byli bychom již dnes ve společnosti bez nenávisť, závidění, potřebě vládnout, anebo být ovládaný. Možná by neexistovaly státy. Byla by jen jedna Země, na ní miliardy lidí, kteří vědí, že nejsou nic víc, než jejich bratři na druhé straně zeměkoule. Lidí, kteří se vzdělávají, pracují a pěstují svou jedinečnost proto, aby se měli dobře a vzájemně si pomáhali. Třeba to takhle již bylo a sami jsme si to zničili. Třeba nás přechod k takovéto společnosti teprve čeká.

Zdroje

- BABEROWSKI, Jörg. *Rudý teror: dějiny stalinismu*. 1. vyd. Praha: Brána, 2004. ISBN 80-724-3216-8.
- BATAILLE, Georges. *Svrchovanost*. Praha: Hermann, 2000.
- KATASONOV, Valentin. *Ekonomika Stalina*. Moskva: Institut ruské civilizace, 2014, ruské vydání, ISBN 978-542-6101-067
- MEDVEDEV, Roj Aleksandrovič. *Stalin a stalinismus: historické črty*. Bratislava: Obzor, 1990. ISBN 80-215-0079-4.
- RADZINSKIJ, Edvard Stanislavovič. *Stalin: zevrubný životopis založený na notových dokumentech z ruských tajných archivů*. Praha: Mladá fronta, 1998. ISBN 80-204-0702-2.
- STALIN, Iosif Vissarionovič. *O první pětiletce*. Praha: Svoboda, 1949. Malá knihovna marxismu-leninismu (Svoboda). ISBN 80-204-0702-2.
- STALIN, Iosif Vissarionovič. *Ekonomické problémy socialismu v SSSR - veliký přínos k teorii marxismu-leninismu: sborník článků z Pravdy*. Praha: Rudé právo, 1953. ISBN 80-215-0079-4.

⁶⁷ STALIN, Iosif Vissarionovič. *O první pětiletce*. Praha: Svoboda, 1949. Malá knihovna marxismu-leninismu (Svoboda). str. 53-59

⁶⁸ KATASONOV, Valentin. *Ekonomika Stalina*. Moskva: Institut ruské civilizace, 2014, ruské vydání, str.20-25

⁶⁹ STALIN, Iosif Vissarionovič. *O první pětiletce*. Praha: Svoboda, 1949. Malá knihovna marxismu-leninismu (Svoboda). ISBN 80-204-0702-2. str. 53-59

⁷⁰ VAVILOV, Sergej Ivanovič a Petr Nikolajevič POSPELOV. *Vědecký genius Stalinův*. Praha: Svoboda, 1951. Akademie věd SSSR J.V. Stalinovi. Str. 88

⁷¹ BATAILLE, Georges. *Svrchovanost*. Praha: Hermann, 2000. str. 215,216

- STALIN, Iosif Vissarionovič. *Spisy 10*. 1927. Praha : institut Marxe, Engelse, Lenina., 1952.
- STALIN, Iosif Vissarionovič. *Spisy 13*. 1934. Praha : institut Marxe, Engelse, Lenina., 1953.
- STALIN, Iosif Vissarionovič. *O velké vlastenecké válce Sovětského svazu*. Praha: Svoboda, 1945.
- STALIN, Iosif Vissarionovič. *Ekonomické problémy socialismu v SSSR., XIX. Sjezd komunistické strany Sovětského svazu*, Praha: Ústřední výbor Komunistické strany Československa, 1952.
- TUCKER, Robert C. *Stalin na vrcholu moci: revoluce shora 1928-41*. 1. vyd. v čes. jazyce. Praha: BB art, 2000. ISBN 80-725-7148-6.
- VAVILOV, Sergej Ivanovič a Petr Nikolajevič POSPELOV. *Vědecký genius Stalinův*. Praha: Svoboda, 1951. Akademie věd SSSR J.V. Stalinovi.

4. Aktuální možnosti využití teorie v praxi

1. část

Úvod do série článků: Čím začít, proč a proč a nyní

Dnes začínám v rámci seriálu o reformách zveřejňovat na pokračování sérii o tom, **jak začít komplexní reformy, které umožní odstartovat trvale udržitelný a současně zrychlující se ekonomický růst založený na přeměně rozvoje lidských schopností v nejvýznamnější faktor ekonomického růstu**. Proč právě nyní?

Pokusím se na to odpovědět formou několika navazujících poznámek:

1. Obecně a především platí, že **je nejvyšší čas. Setrvačný typ společenského vývoje i ekonomického růstu vede do slepé uličky**. Čím více do ní zabředneme, tím větší ztráty hrozí a tím více narůstá riziko civilizačního přežití.

2. Právě v těchto dnech se mně podařilo doladit a spočítat **fungování plně zásluhové a plně uzavřené průběžné nadstavby systému penzijního pojištění**. Byla to dřina, ale podařilo se. Právě jejím zavedením lze reformy odstartovat. **Bez rizika, bezbolestně, přesvědčivě. Tak, aby si každý ověřil, že skutečné reformy jsou možné**. Reformy, které znamenají – konečně a po dlouhé době – nejen změnu k lepšímu, ale postupně i celkovou nápravu stavu, **posunutí společnosti za bariéru nahromaděných problémů**.

3. **Dnes (pondělí 17. října) od 19 hodin na Svobodném rádiu CZ**, viz:

<http://svobodne-radio.cz/>

budu mít dvouhodinový rozhovor k výsledkům nedávných (a vlastně i dnešních) "přípravných" voleb (tj. voleb, které předznamenávají to, co se bude dít v nejbližším roce před "velkými" volbami). Dojde i na téma **příčin debaklu některých stran**. Budu mít možnost objasnit, co chápou pod **skutečným programem, se kterým může uspět strana (bez rozdílu, zda levá či pravá) ve volbách**. A také proč je tak mimořádně významná otázka toho, jak odstartovat reformy právě prostřednictvím změny penzijního systému, což není na první pohled zcela zřejmé. Ale je to tak. Právě **v této oblasti je klíč k "prokomunikování reforem"**.

4. Součástí série budou i **přesné propočty** toho, co navrhovaná (startovní) součást reforem každému přinese. Aby si to každý mohl ověřit a položit si otázku, **proč k navrhované změně už dávno nedošlo**.

5. Jde mimo jiné i o to, aby lidé, kterým o něco jde, měli **co nejnázornější představu o tom, jaké reformy jsou možné a současně i nutné**. Konkrétní představa mnoha lidem chybí a to je zneužíváno k protireformní propagandě, se kterou se některé strany snaží uspět (podobně, jako se o to s velkým neúspěchem pokusil kdysi J. Paroubek – mj. v příloze k tomuto článku zveřejňuji to, co mně dnes, v neděli 16. října, připoměl Facebook a co se týká mého hodnocení voleb v roce 2012). Příklad. Když jsem zveřejnil stručnou poznámku k tomu, proč KSČM zaznamenala v "přípravných" volbách debakl,

viz: <http://radimvalencik.pise.cz/3913-pred-24-00-vinikum-debaklu-nic-nedoso.html>

napsal k tomu jeden z mých dobrých známých, člověk, kterému jde o nápravu stavu, člověk, který to nepochybně myslí dobře a je ochoten leccos obětovat, aby došlo ke změně k lepšímu, Vladislav Černík, následující: *"K článku "Viníkům debaklu nic nedošlo" – nevím, co by KSČM měla v programu změnit, nějak mi to z úvahy nevyplývá. Dá se to přiblížit nějakým konkrétním příkladem? Např. místo toho a toho prosazovat to a to?"* Stručně jsem na to odpověděl: *"Program není soubor preferencí (slibů), ale odpověď na otázku, o čem je současný svět, o co zde jde... První krok je přece pochopení fungování mechanismů devastující moci - a ne před nimi strkat hlavu do písku a dokonce této moci posluhovat (zčásti sluníčkářsky, zčásti sobotkovsky)." Ale je nutno podrobně vyložit nejen první část toho, co dělat (program obrany), ale také jak dál (program nápravy). To je mj. to nejdůležitější. Tak se o to pokusím na konkrétním příkladu.*

6. Blíží se naše konference, tj. 19. ročník vědecké konference "Lidský kapitál a investice do vzdělání". Bude 24. a 25. listopadu. Zbývá něco přes měsíc. **Tam budu prezentovat plně zásluhovou a plně uzavřenou průběžnou nadstavbu systému penzijního pojištění jako hlavní článek odstartování reformem, a to v kontextu vývoje v příštím roce.** V podstatě již nyní začalo odpočítávání času, který zbývá do nejbližších, přitom "velkých" parlamentních voleb. V pátek 25. listopadu, druhý den konference, se poradíme, **jak "přitlačit" politické strany, aby při se přípravě svých programů (počítám, že s tím začnou tak v březnu) polepšily.** Tj. aby si uvědomily, že **lidi nelze opít rohlíkem.** A **aby volby 2017 byly i o skutečném programu realistických a nezbytných změn.** Bude nejvyšší čas. Mj. – vstup na pracovní část konference 25. listopadu je volný, kdo má zájem, tomu poskytnu podrobnější informace. Dáme hlavy dohromady. Z konference vzejde i vědecká monografie, která bude celý teoreticky zdůvodněný komplex reformem prezentovat. Počítám, že zhruba v polovině března k jejímu obsahu a významu uděláme **tiskovou konferenci, kterou zahájíme tlak na to, aby se (aspoň některé) politické strany "polepšily" a současně využily to, co se jim nabízí.** Myslím, že v roce stého výročí **máme velkou šanci odstartovat u nás změny k lepšímu.** Postupně a promyšleně, s plným využitím toho, co nabízí teorie.

(Tímto upraveným příspěvkem a dalšími navazujícím začíná pondělní série, která odpoví na otázku, jak začít reformy.)

Příloha: Co jsem říkal o výsledku voleb v říjnu 2012:

Kdo je vítězem voleb říjen 2012? Volič. Ti, co si myslí něco jiného, zapomínají na to, co přinesly minulé volby do PS. Volič potrestal Paroubkovu ČSSD za antireformní politiku, za to, že se pokoušela získat body odmítáním nutnosti reformem. Volič se orientoval již tehdy a dal zelenou prerreformní politice. Kubiceho horlivá snaha již tehdy pomocí prefabrikovaných materiálů diskreditovat ČSSD v tom nesehrála prakticky žádnou roli. V nynějších volbách volič potrestal ODS a TOP za zradu, zprznění a zneužití reformem. Skutečné reformy je třeba začít dělat co nejrychleji, abychom se z toho průšvihů, kam nás zavedla tato vláda, dostali se zdravou kůží. Tato vláda dokázala přejít jen od rozkrádání v malém (prostřednictvím veřejných zakázek, kde šlo jen o stamilióny) k rozkrádání ve velkém (prostřednictvím velkotunelů typu tzv. 2. pilíř penzijní reformy či tzv. církevních restitucí, kde již jde o stamilióny). Lidé v naší zemi však ukázali, že ani takto obrovské prostředky nestačí k tomu, aby se nechali zmanipulovat. Těžko odhadnout, kdy budou volby do PS, je však třeba uhlídat dvojí: - Aby nedošlo k nějakým excesům (a současně mocní se mohou pokusit zajít hodně daleko, jsou to totiž jen obyčejní bílí koně a snadno se s nimi manipuluje – kdo sleduje reakce Nečase, Kalouska, dokonce i Schwarzenberga, může si ověřit, že jsou již úplně mimo). - Aby ti, co vzejdou z příštích voleb, se konečně do skutečných kvalifikovaných reformem, jejichž součástí je i účinný boj proti korupčnímu systému, pustili (výsledek minulých voleb do PS i teď v říjnu 2012 jim jinou možnost nedává, pokud nebudou chtít odejít se stejnou ostudou, jako tato vláda).

2. část

Proč je právě zavedení plně zásluhové a plně uzavřené průběžné "postgraduální" nadstavby systému penzijního pojištění klíčem jak k prokomunikování reformem, tak i jejich odstartování?

Proč je právě zavedení **plně zásluhové a plně uzavřené průběžné "postgraduální" nadstavby systému penzijního pojištění klíčem** jak k **prokomunikování** reformem, tak i jejich **odstartování**? To je důležitá otázka, protože na první pohled se může zdát, že se jedná o záležitost okrajovou, která se zásadními proměnami společnosti nikterak nesouvisí. Proto v dnešním pokračování série, která říká, jak na to, uvedu hlavní důvody:

1. Plně zásluhová a plně uzavřená průběžná "postgraduální" nadstavba systému penzijního pojištění je reálnou ekonomickou základnou pro financování několika nejvýznamnějších oblastí produktivních služeb (zdravotnictví, celoživotního vzdělání, lázeňství aj.).

2. Plně zásluhová a plně uzavřená průběžná "postgraduální" nadstavba systému penzijního pojištění (jako předmět veřejné diskuse) dává názornou (nejnázornější) představu o tom, jaké ekonomické potence se skrývají v odvětvích produktivních služeb. Dává přesvědčivou představu o tom, jaké ekonomické efekty mohou odvětví produktivních služeb přinést.

3. Plně zásluhová a plně uzavřená průběžná "postgraduální" nadstavba systému penzijního pojištění (jako předmět veřejné diskuse) umožňuje každému udělat si názornou představu jak o efektu startovních změn (kterými reformy začnou), tak i o dlouhodobé perspektivě celého procesu.

4. Diskuse o plně zásluhové a plně uzavřené průběžné "postgraduální" nadstavbě systému penzijního pojištění jsou dobrým východiskem pro změnu způsobu uvažování o současných problémech. Otevírají řadu otázek, včetně filozofických (o pojetí práce a smyslu života), vedou k uvažování v dlouhodobém časovém horizontu a pochopení individuální i společenské perspektivy změn, jejichž realizace j v našich rukou. Ukáže se,

že námitky vůči navrhovanému systému se obracejí v intelektuální podnět umožňující lepší pochopení toho, o co v současnosti jde, a jak spolu jednotlivé reformy, které nás čekají, vzájemně souvisejí.

5. Především pak platí, že **neexistuje žádný důvod, proč** by se příslušná reforma umožňující fungování plně zásluhové a plně uzavřené průběžné "postgraduální" nadstavby systému penzijního pojištění **neměla realizovat, proč by se s ní nemělo v dohledné době začít**. Nepřináší žádná rizika, záleží na dobrovolném rozhodnutí každého, má značné a okamžité ekonomické efekty, není zneužitelná.

3. část

Základní představení modelu

Pojmové vymezení a matematický model

Model uvedeme nejdříve formou matematického popisu (který není úplně triviální, ale ani příliš složitý). Matematický model považujeme za základ výkladu za důležitý ze dvou důvodů:

1. Umožňuje jasně a jednoznačně ukázat, jaké obrovské výhody navrhovaná plně zásluhová a plně uzavřená průběžná "postgraduální" nadstavba systému penzijního systému má. Každý si to může ověřit na svém příkladu.

2. Prostřednictvím matematického modelu můžeme systém testovat z různých hledisek tak, aby byly vyzkoušeny vlivy prostředí a co nejlépe nastaveny jeho parametry (k tomu se dostaneme později).

Jak budeme postupovat

Aby byla podstata modelu co nejvíce srozumitelná, budeme postupovat takto:

I. Fáze:

- Nejdříve model slovně popíšeme včetně zdůraznění toho, v čem spočívají jeho hlavní přednosti.
- Pak uvedeme, s jakými zjednodušeními budeme pracovat (současně naznačíme, jak lze model rozšířit tak, aby odpovídal realitě).
- Pak dáme matematickou podobu modelu tak, aby ten, kdo to umí, si ji mohl převést do podoby vhodné k provádění vlastních výpočtů (např. v Excelu).
- Nakonec (v této fázi výkladu) se vyjádříme k tomu nejdůležitějšímu – **co vše může podstatně prodloužit období produktivního uplatnění člověka, pokud bude existovat motivující systém penzijního pojištění**.

II. Fáze:

- Ukážeme politické konsekvence, které z navrhovaného modelu vyplývají.
- V pracovní podobě ukážeme některé možnosti, jak ovlivnit politickou praxi (která je dnes podstatným způsobem deformována programovým selháním prakticky všech politických stran).

Některé výchozí předpoklady modelu

Nejdříve budeme uvažovat stálou cenovou hladinu a nulový výnos z peněz, které účastník systémů odvádí. (Není problém ve směru opuštění těchto předpokladů rozšířit.)

Konstrukce systému

Budeme brát roční frekvenci (v případě meziročních situací lineární aproximace). Po roce se spočítá doživotní výplata každého účastníka dle úmrtnostních tabulek, viz:

Tabulky: https://www.czso.cz/csu/czso/umrtnostni_tabulky

Odchod do důchodu	Dožití		průměr
	ženy	muži	
66	18,71	15,35	17,53
67	17,90	14,70	16,80
68	17,10	14,07	15,54
69	16,31	13,45	14,88
70	15,54	12,84	14,19
71	14,77	12,24	13,51
72	14,02	11,63	12,83
73	13,27	11,04	12,16
74	12,53	10,45	11,49
75	11,80	9,88	10,84
76	11,09	9,33	10,21
77	10,40	8,80	9,60
78	9,73	8,29	9,01
79	9,09	7,80	8,40
80	8,47	7,33	7,90

Částka, která se v systému nashromáždila, se rozdělí podle toho, kdo kolik odvedl, děleno počtem let dožití, přitom se vše spočítá každý rok.

Jednoduchý číselný příklad

Účastník dá měsíčně 15 (důchod ze stávajícího penzijního systému) +15 (odvod z aktuální mzdy) = 30 tisíc Kč

$$12 \cdot (15 + 15) / (12 \cdot 17,53) = 1,71$$

Kde:

- 12*(15+15) celková částka vybraná za rok od určitého účastníka
- 12 dělíme 12 měsíci (účastník má ročně 12 výplat důchodu)
- 17,53 a ještě dělíme počtem let statisticky očekávaného dožití
- 1,71** měsíční navýšení výplaty důchodu v dalším roce v tis. Kč

Kdo odejde po prvním roce, budu tuto částku celoživotně čerpat (přesněji příslušný podíl, na tom, co se vybere).

(V dalším výpočtu 12 měsíců na obou stranách, krátíme.)

Ostatním se částky převedou, takže druhý rok, takže navýší to, co do systému odvedli:

$$(30 + 31,71) / 16,80 = 3,67$$

$$(61,71 + 33,67) / 15,54 = 6,14$$

Atd.

Všimněte si, jak dramaticky roste příjem z postgraduálního systému! Je to dáno tím, že roste částka, kterou jednotlivec do systému přispívá, a současně se zkracuje doba jeho statisticky očekávaného dožití.

K tomu: Zmíníme dvě nutné dvě korekce

1. Důchody by měly být zdaněny rovným procentem (např. 3-5 %). Tj. nepřevádí se 1,71, ale 1,62 (při 5% zdanění). Systém to snadno "unese".
2. Příslušná částka nemusí být skutečná výplata (příjmy systému mohou oscilovat). Proto (až budeme sestavovat matematický model) budeme vypočítanou částku příslušné osoby násobit koeficientem poměru mezi tím, kolik se během určitého měsíce vybralo, a nominálním nárokem účastníka systému. **Důležité přitom je, že se OKAMŽITĚ (náznorně řečeno "bez dotyku lidské ruky, čistě softwarově") rozdělí to, co se určenému dni v měsíci vybere.**

Leckoho možná napadne, když se podívá, jak raznatně postgraduální důchod roste, kam tyto částky "mizí" dnes. I k tomu se postupně dostaneme.

4. část

Matematický popis systému

(Jen pro odbornou část veřejnosti, mj. i z důvodu kontroly.)

Označení základních veličin

E_{66t} věk dožití žen odcházejících do důchodu po prvním roce účasti v postgraduálním systému, tj. v 66 letech v roce t

E_{66t} věk dožití mužů odcházejících do důchodu po prvním roce účasti v postgraduálním systému, tj. v 66 letech v roce t

E_{66t} věk dožití osob odcházejících do důchodu po prvním roce účasti v postgraduálním systému, tj. v 66 letech v roce t

B_{i65} nárok měsíční důchod i-té osoby ze stávajícího průběžného systému (předpokládáme, že se nemění)

R_{i65t} měsíční příjem i-té osoby během prvního roku účasti v postgraduální nadstavbě průběžného penzijního systému (pro jednoduchost předpokládáme, že v každém měsíci je tento příjem stejný)

p sazba pojistného na starobní důchody (dané procento z příjmu včetně přepočítané částky, kterou odvádí zaměstnavatel), předpokládáme, že se nemění

q procentuální zdanění důchodů

$\Delta B'_{i66t}$ nominální nárok na měsíční důchod i-té osoby z postgraduálního systému po prvním roce účasti v tomto systému

Poznámka: Označení některých veličin odvozujeme od označení, které bylo použito v článku ŠIMKOVÁ M., SIXTA. J., LANGHAMROVÁ, J. 2016. Penzijní závazky stárnoucí populace České republiky. *Politická ekonomie* 64(5): 591-607.

Pak platí následující:

Poznámka: Uvádíme nejřívě všechny vzorce s příslušnými čísly, v navazujícím textu pak na ně podle těchto čísel odkazujeme.

$$\sum_{i=1}^n B_{i65} + (p \times R_{i65t}) \quad (1)$$

$$(1 - q) \sum_{i=1}^n B_{i65} + (p \times R_{i65t}) \quad (2)$$

$$\Delta B'_{i66t} = (B_{i65} + (p \times R_{i65t})) : E_{66t} \quad (3)$$

$$\sum_{i=1}^n \Delta B'_{i66t} \quad (4)$$

$$\varphi = \frac{(1-q) \sum_{i=1}^n B_{i65} + (p \times R_{i65t})}{\sum_{i=1}^n \Delta B'_{i66t}} \quad (5)$$

$$\Delta B'_{i67t} = (B_{i65} + \Delta B_{i66t} + (p \times R_{i67t})) : E_{67t} \quad (6)$$

Ad (1): Součet všech odvodů do postgraduální nadstavby od všech osob, které se této nadstavby účastní. Ten se sestává z odvodů na pojistné příjmu a z nároků na důchod vložených do systému.

Ad (2): Vybraná částka po zdanění k rozdělení mezi účastníky systému (reálná souhrnná výplata).

Ad (3): Nominální nárok účastníka systému po prvním roce. Tj. osoba vložila do systému 12 měsíčních důchodů z nároku na důchod z penzijního systému a 12 měsíčních odvodů ze svého aktuálního příjmu, které bude čerpat měsíčně (12krát do roka) v průměru po dobu průměrného dožití, tj. E_{66t} . A to při neměnných cenách a neuvažování výnosů z vložené částky. Příslušné korekce lze snadno provést. Doporučujeme neuvažovat výnos z vložené částky, protože efekt zvýšení užítka v pojistném systému spočívá v přenesení částky z období, kdy je z ní nižší užitek, od období, kdy je ze stejné částky větší užitek. Mj. v období, kdy je žádná nebo velmi nízká inflace pobírá i běžný spořitel po zaplacení poplatků v podstatě nulový úrok. V případě zvýšené inflace je nutné příslušné korekce provést.

Ad (4): Suma nominálních nároků účastníků postgraduálního systému po prvním roce účasti v tomto systému.

Ad (5): Jak jsme již řekli, systém je plně uzavřený, a tudíž se může rozdělit jen to, co do systému v daném měsíci přišlo, a to ještě po odpočtu zdanění důchodů. Nominální nároky tedy musíme přepočítat koeficientem φ .

Reálný přírůstek důchodu po prvním roce účasti v penzijním systému i -té osoby tedy bude

$$\varphi \times \Delta B i_{66t} = \Delta B i_{66t}$$

Celkový měsíční důchod této osoby bude

$$B i_{65t} + \Delta B i_{66t}$$

Část osob začne tento důchod po prvním roce pobírat, část osob jej bude investovat spolu se svým odvodem z příjmu v dalším roce do navýšení svého důchodu v dalším období. To znamená, že tyto osoby odvádějí nyní do systému:

$$(B i_{65t} + \Delta B i_{66t}) + (p \times R i_{65t})$$

Ad (6): Důchod po dvou letech.

Atd.

V dalších pokračováních uvedeme obecný vzorec.

5. část

Kdo postgraduální systém penzí prosadí?

Když hovoříme o jakýchkoli rozumných reformách, měli bychom mít vždy jasnou představu o tom, kdo je prosadí, tj.:

1. Kdo má dostatečnou sílu, aby je prosadil.

2. Kdo má dostatečnou motivaci, aby je prosadil.

Nelze totiž očekávat, že se objeví nějaký "osvícený panovník". Naopak. Teprve pokud ve společnosti existuje dostatek zainteresovaných a schopných lidí k tomu, aby se něco rozumného prosadilo, vždy se najdou i osobnosti, které jsou k prosazení rozumného nezbytné.

Z tohoto hlediska mě potěšilo i inspirovalo to, co napsal J. Mertl v komentáři ke druhé části této série o odstartování reformem:

"Postgraduální nadstavba je skutečně vhodnou konstrukcí, která může přispět ke zlepšení situace v oblasti penzí, ale i zaměstnanosti a nadstandardní zdravotní péče pro lidi 50+. Dále do značné míry řeší i problém statutárního penzijního věku, jakkoli nenahrazuje první pilíř sociálního pojištění, který má i další funkce, než má nadstavba. Určitě je žádoucí dále zvyšovat koupěschopnost dotčených sociálních skupin, zvláště proto, že služby, které si zakoupí, mají významný potenciál k rozvoji národní a lokální ekonomiky."

Viz: <http://radimvalencik.pise.cz/3919-komentare.html>

Z hlediska toho, co jsem napsal v úvodu, však existuje ještě jeden důvod, proč má smysl celý **komplex reformem začít právě veřejným představením plně zásluhové a plně uzavřené průběžné postgraduální nadstavby současného systému penzijního pojištění**. Smysl tohoto systému nejlépe chápou ti lidé ve věku od 50 let, kteří si uchovali schopnost uplatnit se i v nějaké delší perspektivě na profesních trzích a kteří se svou prací (profesní činností) i začleněním do přirozených společenských kontaktů v rámci výkonu této profesní činnosti zde nacházejí nejen zdroj příjmů, ale i smysl (včetně pocitu uznání, sebeúcty apod.) a potěšení. Kterým zkrátka práce přináší radost, protože:

1. Volili si takovou profesní kariéru, aby je práce bavila.

2. Uchovali se díky životosprávě a způsobu života fyzicky a duševně fit.

3. Celý život na sobě pracovali ve smyslu studia nového a vyhodnocování vlastních zkušeností jako zpětné vazby.

4. Naučili se umění aktivního spoluvytváření pozitivních mezilidských, pracovních a týmových vztahů.

5. Jsou schopni si neustále klást a plněji odpovídat na otázku, o co v současné době jde a jak hromadící se problémy řešit.

Takových lidí je velké množství. Byť třeba někteří splňují jedno či dvě z výše uvedených kritérií jen částečně.

Navrhovaný systém je přitažlivý pro ty, kterým je v současné době 50 až 55, případně i 60 (záleží na tom, jak rychle se daný systém podaří prosadit, za určitých podmínek by to šlo i během dvou let, přitom se nepochybně najdou i tací, kteří budou mít zájem do systému vstoupit třeba v 70 letech). Ti z tohoto systému budou mít výrazný osobní užitek. A právě **tito lidé jsou tím potenciálem společnosti, který je schopen změnu prosadit**. Jejich věk spojený s **dostatkem zkušeností, dostatkem nezbytných společenských kontaktů, dostatkem vůle a dostatkem odborné přípravy je dostatečný, aby jejich mise byla úspěšná**.

Provádíme-li jakékoli skutečné reformy, které zrcadlí potřeby doby a mají změnit významným způsobem společnost k lepšímu, musíme se vždy ptát, kdo je schopen je prosadit, jaký reální lidský potenciál za nimi stojí a jak je tento potenciál dostatečně na změnách zainteresovaný. V případě změny v penzijním systému, kterou navrhuje, se obsah reformy potkává s potenciálem nezbytným k jejímu prosazení.

K tomu ještě odkaz na dřívější díly seriálu o reformách, ve kterých jsou uvedeny a popsány konkrétní cesty prodloužení období produktivního uplatnění člověka:

<http://radimvalencik.pise.cz/3789-r2016-212-diskuse-lk-cesta-k-reformam-otevrena-3.html>

<http://radimvalencik.pise.cz/3796-r2016-213-diskuse-lk-cesta-k-reformam-otevrena-4.html>

<http://radimvalencik.pise.cz/3798-r2016-214-diskuse-lk-cesta-k-reformam-otevrena-5.html>

To pro ty, kteří nemají dostatečnou představu o možnostech prodloužení doby produktivního uplatnění člověka.

Jak jsem uvedl v prvním díle této série uveřejněném 17. října, podařilo se mně doladit a spočítat **fungování plně zásluhové a plně uzavřené průběžné nadstavby systému penzijního pojištění**. Právě jejím zavedením lze komplexní reformy vyúsťující v ekonomiku založenou na produktivních službách odstartovat. **Bez rizika, bezbolestně, přesvědčivě. Tak, aby si každý ověřil, že skutečné reformy jsou možné.** Reformy, které znamenají – konečně a po dlouhé době – nejen změnu k lepšímu, ale postupně i celkovou nápravu stavu, **posunutí společnosti za bariéru nahromaděných problémů**. Prezentování reálné možnosti zavedení plně zásluhové a plně uzavřené průběžné nadstavby systému penzijního pojištění je i **klíčem k prokomunikování toho, o co v komplexu reforem jde.**

6. část

Harmonogramu prezentování možnosti zavedení plně zásluhové a plně uzavřené průběžné nadstavby systému penzijního pojištění

Dnes uveřejňuji první nástin harmonogramu prezentování možnosti zavedení **plně zásluhové a plně uzavřené průběžné nadstavby systému penzijního pojištění** a jejího přínosu:

24. listopadu od 9:30 v rámci pracovní části 19. ročníku konference Lidský kapitál a investice do vzdělání budu na tomto fóru prezentovat význam problematiky zavedení plně zásluhové a plně uzavřené průběžné nadstavby systému penzijního pojištění.

25. listopadu od 9:00 v rámci pracovní části 19. ročníku konference Lidský kapitál a investice do vzdělání proběhne kromě jiného i diskuse k otázce, jak veřejně prezentovat přínos a zavedení plně zásluhové a plně uzavřené průběžné nadstavby systému penzijního pojištění, tj. jak konkretizovat tento harmonogram.

30. listopadu budu mít vystoupení na druhé pracovní konferenci na téma *"Důchodová reforma - jak dál?"*, kterou pořádá Odborná komise pro důchodovou reformu. Dle programu této konference: *"Cílem konference bude rekapitulovat výsledky práce Odborné komise pro důchodovou reformu v kontextu plnění jejího Mandátu, hledat možnosti politického konsensu o dalším pokračování důchodové reformy a diskutovat o dlouhodobém směřování českého důchodového systému."* Svůj návrh **plně zásluhové a plně uzavřené průběžné nadstavby systému penzijního pojištění** jsem členům komise rozeslal již dříve (na základě toho jsem byl do programu konference zařazen). Důležité budou zejména ohlasy na příspěvek, který přednesu.

Během prosince a ledna zpracuji na základě výsledků 19. ročníku konference Lidský kapitál a investice do vzdělání třetí monografii (obsahově navazující na dvě předcházející) vztahující se k problematice **komplexu reforem, které jsou nutně k prosazení odvětví produktivních služeb jako základu té ekonomiky, o kterou jde**. Podstatná část této monografie bude věnována zpracování toho, jak lze reformy odstartovat právě přes plně zásluhovou a plně uzavřenou průběžnou nadstavbu systému penzijního pojištění.

Během února a na začátku března připravím setkání s publicisty a politiky k prezentování obsahu výše uvedené monografie. Obsah bude prezentován formou odborné diskuse v rámci první části 20. ročníku konference Lidský kapitál a investice do vzdělání.

V polovině března bude obsah monografie prezentován formou odborné diskuse v rámci první části 20. ročníku konference Lidský kapitál a investice do vzdělání.

Od poloviny března v návaznosti na předešlé budu v míře svých možností (a za účasti těch, kteří se přidají a pomůžou mně) vést vysvětlovací kampaň v tom směru, že parlamentní podzimní volby nemusí být programově vyprázdněné jako ty "přípravné" letošní. Každá politická strana bude mít možnost počítat s mou plnou podporou (a doufám i dalších osob z našeho týmu), pokud bude mít zájem výsledky přístupu, o kterém hovořím, využít.

Bezprostředně před volbami do Poslanecké sněmovny v rámci pracovní části 20. ročníku konference Lidský kapitál a investice do vzdělání vyhodnotíme výsledky našeho – výše popsaného – snažení, a to včetně

vyhodnocení programů jednotlivých stran z hlediska změn, které navrhujeme a které jsou jak nezbytné, tak i reálné.

Toto je samozřejmě jen předběžný náčrt harmonogramu, který budu postupně upřesňovat, a to i s využitím podnětů, které obdržím.

7. část

Vznik startovních přebytků v plně zásluhové a plně uzavřené průběžné nadstavbě systému penzijního pojištění a jejich role

Zahájení komplexní reformy systémů sociálního pojištění a sociálního investování (po linii penze-vzdělání-zdraví) má ještě jeden půvab. U většiny stávajících návrhů na "reformy" (které zpravidla vůbec nejsou reformami, ale kamuflovaným okrádáním občanů či tunelováním společnosti, což je v podstatě totéž) se počítá s menšími či větším (spíše těmi většími) náklady na jejich zavedení. V návrhu naší reformy je tomu právě naopak. Postupné zavádění plně zásluhové a plně uzavřené průběžné nadstavby systému penzijního pojištění bude generovat finanční prostředky. A ne malé finanční prostředky. A to až po dobu 20 let, teprve pak dojde k vyrovnání.

Je to dáno odkladem (investováním) stávajících důchodů těch, co do postgraduální nadstavby vstoupí. V plně rozvinutém stavu se předpokládá, že počet a tudíž i poměr aktivních a pasivních účastníků je stabilizovaný. Při náběhu však bude pasivních účastníků méně. Výplaty tak půjdou na konto neexistujících účastníků.

Otázkou je, jak s těmito přebytky zacházet. Lze například zřídit zvláštní rezervní fond nebo prostředky dá na snížení státního dluhu. Zde ovšem hrozí nebezpečí jejich zneužití. Podle mého názoru je nejlépe **věnovat tyto prostředky na kompenzaci opožděné valorizace penzí, a to tak, aby se tím připravil přechod dalších generačních kohort na vstup do postgraduálního nadstavy a postupně tímto způsobem reformoval celý penzijní systém.**

Valorizace nebude nijak významná, ale **s čím vyššími penzemi budou lidé vstupovat do důchodu, tím bude efekt postgraduální nadstavby významnější a tím rychleji bude moci proběhnout reforma celého systému.** Dokonce lze očekávat, že bude určitý společenský tlak na to, aby i nižší věkové kohorty mohly do systému vstoupit.

Náběh systému bude potřeba modelovat samostatně. Je to poměrně náročná práce a bude předmětem dalšího zkoumání.

Zde je obrázek s komentářem, který zpracoval kolega Jiří Mihola. Dává představu o tom, jaké přebytky a po jakou dobu budou vznikat:

Z demografického stromu pro ČR z roku 2007 lze odhadnout, že věku 65 let dovrší ročně asi 85 tis. obyvatel (to se dá upřesnit). Zatím budu předpokládat pro zjednodušení, že budou u odcházet do důchodu v 65; 70 a 75 letech a mohu si určit v jakém poměru. Výpočet postihne např. roky 2020 až 2050.

Jejich důchody až ho začnou pobírat jsem vzal z našeho minulého propočtu.

Zatím nic neúročím.

Graf ukazuje jak se v systému kumulují finanční prostředky.

Nějakou dobu se v něm kumuluje nadbytek prostředků a po cca 20 letech je příjem vyrovnám s výdaji.

V systému dodatečného důchodu by se tak otáčelo 6,4 mld. Kč.

Vznik přebytků a možnost jejich efektivního (do budoucna se zhodnocujícího) využití ke stabilizaci penzijního systému je tak významná, že proti zavedení námi navrhovaného systému by neměly být žádné námitky. Ale obávám se, že budou. A to nikoli z důvodu kvalifikované odborné kritiky, ale z předpojatých pozic na jedné straně, na druhé straně pak z těch pozic, které se snaží udržet současný typ degenerující moci. Pro ty je společností, jejichž motorem je rozvoj a uplatňování schopností člověka ve společnosti orientující se na vytváření rovných podmínek pro společenskou úspěšnost všech lidí tím, co nechtějí připustit za žádnou cenu, V našem historicko-geografickém prostoru střední Evropy je ovšem takové uspořádání společnosti normální a tradiční. Proto jsem optimista a jsem přesvědčen, že nejen v naší zemi, ale i okolních, bude navrhovaný přístup s přispěním veřejnosti akceptován. I když se tomu mnozí zdráhají věřit.

Nyní si nepochybně řada ze čtenářů položí otázku: **Odkud se bere to "navíc" (to, co dostanou k výplatě ti, co vstoupí do postgraduálního systému, i to, co vznikne odkladem plateb a bude využitelné k navýšení důchodů i reformě stávajícího penzijního systému) a kam se ztrácí nyní?**

O tom pojednám v přespříštím pokračování.

8. část

Podstata přístupu: Průmysl 4.0 a Expanze odvětví produktivních služeb

Přemýšlel jsem, jak co nejstručněji vyjádřit podstatu našeho přístupu (mj. i s ohledem na zahájení naší 19. ročníku naší konference Lidský kapitál a investice do vzdělání). Přitom tak, aby bylo jasné a zřetelné, proč právě orientace na veřejnou prezentaci, objasnění významu a návazně pak zavedení **plně zásluhové a plně uzavřené průběžné nadstavby současného systému penzijního pojištění** je tím hlavním článkem odstartování reformy.

Toto je pracovní podoba tezí, které bych chtěl prezentovat:

Zvládnutí technologické změny směrem k Průmyslu 4.0 je otázkou bytí a nebytí každé současné vyspělé ekonomiky.

Průmysl 4.0 bude klást mimořádné nároky na kvalitu lidského kapitálu a současně uvolní velké množství pracovní doby, což může vést buď ke společenskému schizmatu (nezvládnutelné segregaci společnosti) a následnému kolapsu, nebo změně charakteru ekonomického rozvoje i růstu.

Závisí jen a jen na tom, zda se zvládne ekonomicko-sociální kontext přechodu k Průmyslu 4.0, tj. zda se podaří nastartovat odvětví produktivních služeb (těch služeb, které po linii vzdělání-zdraví přispívají k nabývání, uchování a uplatnění lidského kapitálu) a pozvednout je na úroveň základu nové ekonomiky.

K tomu je nezbytný komplex reforem v oblasti systémů sociálního investování a sociálního pojištění (investic do vzdělání i zdraví, zdravotního a sociálního pojištění).

Čím více bude systém penzijního pojištění zásluhový (ve smyslu ekvivalence) a uzavřený (samonosný), tím bude efektivnější ekonomickou základnou pro posílení role produktivních služeb umožňujících prodloužit horizont i zenit výdělečného uplatnění člověka.

Reformu stávajícího průběžného systému penzijního pojištění v ČR lze bez rizik a na základě svobodného rozhodnutí každého odstartovat plynulým a postupným zavedením a rozšiřováním plně zásluhové a plně uzavřené průběžné nadstavby současného systému penzijního pojištění; na ni navážou reformy dalších složek systémů sociálního investování a sociálního pojištění.

Na základě toho pak bude možné zvrátit nepříznivé trendy ekonomické a sociální segregace společnosti, vytvořit vyšší míru rovnosti příležitostí pro společenský vzestup každého, eliminovat riziko vzniku nepřizpůsobivých enkláv, vrátit do společnosti étos uvažování v dlouhodobém časovém horizontu s jasnou vizí budoucnosti.

Půvab je právě v jejich stručnosti. Víím, že jsou tam použity i netradiční či nezažité pojmy, a to v netradičních a nezažitých souvislostech. Ale to, myslím, je spíše přednost než vada (je to o té hoře a Mohamedovi). Každý obrat tam má totiž své přesné místo (dalo mně to dost práce).

Uvítám případné náměty či připomínky.

Na závěr ještě jedna aktualizující poznámka:

V sobotu jsem uveřejnil na mém blogu tři příspěvky:

O tom, jak jsem byl na houbách a jaké houby našel:

<http://radimvalencik.pise.cz/3936-rostou-vyuzijte-nedeli-podivejte-kde.html>

O současné protizemanovské kampani:

<http://radimvalencik.pise.cz/3937-inflace-antizemanovske-hysterie.html>

O tom jak odstartovat zásadní a komplexní reformy (včetně harmonogramu):

<http://radimvalencik.pise.cz/3930-r2016-259-diskuse-lk-jak-odstartovat-reformy-6.html>

Čtenost v poměru 12 (houby) : 5 (antizeman) : 1 (reformy)

Houby – budiž. Vidět foto nádherného hříba láká k přečtení. Sběr hub je nejlepší relaxace přispívající k uchování lidského kapitálu. A jejich konzumace je nejlepší dieta (mám vyzkoušeno – z vhodně upravených hub se netloustne, ale hubne, snad od toho je i slovo houba). Ale problém "Zeman pro či proti?" by nás jako dějinná epizodka měl vzrušovat mnohem méně než otázka, jak konečně začít skutečné změny k lepšímu. A zde nemůžeme spoléhat na žádné Deus ex machina. Přece jen by mě více uklidnilo, pokud by se poměr sledovanosti mezi žhavými tématy a koncepčními přístupy (i diskusemi k jednomu i druhému) postupně měnil ve prospěch toho, co je cestou k lepší budoucnosti a nabízí realistické řešení.

9. část

Odkud se bere to "navíc" a kam se ztrácí nyní?

Ukázali jsme, že plně zásluhová a plně uzavřená průběžná nadstavba systému penzijního pojištění by podstatným způsobem zvýšila jak příjmy těch, kteří mohou a chtějí působit na profesních trzích po dosažení důchodového věku (který budeme uvažovat v předpokládaném limitu 65 let), tak vytvořila i nemalé prostředky (podle výpočtu 6,4 miliardy ročně), které by po dobu 10 až 20 let mohy být využívány k posílení systému stávajícího penzijního pojištění a jeho reformě. Zvýšení souhrnných důchodů (ze stávajícího systému a z jeho postgraduální nadstavby by bylo přitom velmi výrazné a s vysokou progresí navýšení každým rokem.

Pro ilustraci uvedu jen progresi navýšení dodatečného důchodu v prvních třech letech v případě, že by člověk mohl pobírat (ale nepobírá) důchod ze stávajícího systému 15 tisíc korun a 15 korun odváděl společně se svým zaměstnavatelem do stávajícího průběžného systému:

Po prvním roce navýšení důchodu o 1,71 tisíc kroun. Po druhém roce navýšení důchodu o 3,67 tisíc kroun. Po třetím roce navýšení důchodu o 6,14 tisíc kroun.
--

Oprávněně proto vzniká otázka: **Odkud se bere to "navíc" (to, co dostanou k výplatě ti, co vstoupí do postgraduálního systému, i to, co vznikne odkladem plateb a bude využitelné k navýšení důchodu i reformě stávajícího penzijního systému) a kam se ztrácí nyní?**

Neztrácí se. **V důsledku dysfunkčnosti a demotivujícího působení současného systému tyto prostředky prostě nevznikají.** A to ze dvou důvodů:

1. Lidé nejsou dostatečně motivováni k tomu, aby svůj život (již od útlého věku) uvažovali v celé své perspektivě a aby si **rozumně projetovali dráhu svého celoživotního uplatnění i s ohledem na možnost prodloužení její aktivní části.** Ve vyšším věku se pak mohou dostat do stresových situací a unikat do oblastí svých zálib, a to i za cenu tráty společenských kontaktů a významané části příjmu. To ovšem není ten hlavní důvod.

2. Nejvýznamnější příčinou obrovských ekonomických ztrát, které působí současný systém, je ani ne tak jeho **motivační selhání, ale selhání alokační.** K prodloužení doby produktivního uplatnění by mohla pomoci celá řada produktivních služeb, tak jak jsme je pojednali v dřívějších článcích, zejména:

<http://radimvalencik.pise.cz/3789-r2016-212-diskuse-lk-cesta-k-reformam-otevrena-3.html>

<http://radimvalencik.pise.cz/3796-r2016-213-diskuse-lk-cesta-k-reformam-otevrena-4.html>

<http://radimvalencik.pise.cz/3798-r2016-214-diskuse-lk-cesta-k-reformam-otevrena-5.html>

Jenže v současné době neexistuje zpětná vazba mezi efekty těchto služeb a jejich financováním. Tj. není vytvořena ekonomická základna pro jejich financování. Není nastartován mechanismus konkurence v těchto odvětvích, který by tlačil na efektivní alokaci, inovace zvyšující efektivnost v dané oblasti, zejména pak nejsou vytvořeny podmínky pro akumulaci kapitálu v těchto odvětvích tak, aby se do nich přesunulo těžiště ekonomického růstu.

Vím, že mnozí tuto část nepochopí a odmítnou. Vím, že se mnozí domnívají, že do oblasti produktivních služeb, jejichž podstatnou součástí je vzdělání a zdravotnictví, tržní financování nepatří a lze se spoléhat na stát. – Ale to je omyl. Budu trpělivě vysvětlovat, že právě zde se **otevřít cesta k trvale udržitelnému ekonomickému růstu založenému na přeměně lidských schopností v nejvýznamnější faktor tohoto růstu.** To samozřejmě neznamená, že bych odmítal roli státu tam, kde má své opodstatnění. Ale **stát není schopen nahradit konkurenci tam, kde je významná pro podněcování inovací a zabezpečení alokace finančních prostředků do těch oblastí, které inovace posunou směrem k vyšší efektivnosti.** A touto oblastí se nyní stává právě část produktivních služeb, a to právě těch služeb, které mohou napomoci k prodloužení doby produktivního uplatnění (preventivní lékařství, lázeňství, celoživotní vzdělání, služby šetřící čas apod.).

10. část

Průběžné shrnutí

Zlu, jehož agresivita narůstá a které je generováno současnou degenerující globální mocí, se ubráníme právě tím, že budeme mít co nejjasnější, ale také nejkonkrétnější představu toho, jak se ze současné situace dostat.

Uveřejňuji desátý díl série k problematice reforem, série, kterou považuji za mimořádně důležitou. Uvítám případné ohlasy.

Desátý díl ukazuje a dokazuje, že **je zcela reálné nezbytné komplexní reformy odstartovat a ukazuje jak. Zde a nyní. V nejbližších měsících a v naší zemi.**

Dokonce si myslím, že tato část seriálu o reformách napomůže ovlivnit nejen programy některých politických stran, ale i jejich výsledek z hlediska společenské připravenosti začít měnit věci k lepšímu.

Pro snazší dostupnost celé série seřazuji za sebou odkazy na jednotlivé díly i s jejich stručnou charakteristikou:

R2016/254: Diskuse LK: Jak odstartovat reformy?/1

<http://radimvalencik.pise.cz/3918-r2016-254-diskuse-lk-jak-odstartovat-reformy-1.html>

Úvod k sérii o **plně zásluhové a plně uzavřené průběžné nadstavbě systému penzijního pojištění jako hlavním článku odstartování reformy, a to v kontextu vývoje v příštím roce.** Pro s prezentací začít právě nyní.

R2016/255: *Diskuse LK: Jak odstartovat reformy?/2*

<http://radimvalencik.pise.cz/3919-r2016-255-diskuse-lk-jak-odstartovat-reformy-2.html>

Proč je právě zavedení **plně zásluhové a plně uzavřené průběžné "postgraduální" nadstavby systému penzijního pojištění klíčem** jak k prokomunikování reformy, tak i jejich odstartování?
R2016/256: *Diskuse LK: Jak odstartovat reformy?/3*

<http://radimvalencik.pise.cz/3921-r2016-256-diskuse-lk-jak-odstartovat-reformy-3.html>

Představení modelu a ilustrativní propočty, na základě nichž si můžete udělat konkrétní představu toho, **o kolik by vám vzrostla penze, pokud by byl systém nastartován.** Efekt je tak výrazný, že prostě neexistuje důvod, proč s tím nezačít ihned.

R2016/257: *Diskuse LK: Jak odstartovat reformy?/4*

<http://radimvalencik.pise.cz/3922-r2016-257-diskuse-lk-jak-odstartovat-reformy-4.html>

Matematický popis systému. Spíše pro odborníky a pro kontrolu ze strany odborné veřejnosti.

R2016/258: *Diskuse LK: Jak odstartovat reformy?/5*

<http://radimvalencik.pise.cz/3927-r2016-258-diskuse-lk-jak-odstartovat-reformy-5.html>

Velmi důležitý díl série. Odpovídá na otázku, **kdo navrhovaný systém prosadí.**

R2016/259: *Diskuse LK: Jak odstartovat reformy?/6*

<http://radimvalencik.pise.cz/3930-r2016-259-diskuse-lk-jak-odstartovat-reformy-6.html>

Rovněž tak významný díl: **Harmonogram akcí a aktivit na příští rok – co uděláme před volbami a během voleb.**

R2016/260: *Diskuse LK: Jak odstartovat reformy?/7*

<http://radimvalencik.pise.cz/3935-r2016-260-diskuse-lk-jak-odstartovat-reformy-7.html>

O jedné z důležitých vlastností navrhovaného systému – již při startu uvolní značné finanční prostředky, což podstatným způsobem zvyšuje jeho přitažlivost.

R2016/261: *Diskuse LK: Jak odstartovat reformy?/8*

<http://radimvalencik.pise.cz/3939-r2016-261-diskuse-lk-jak-odstartovat-reformy-8.html>

Velmi stručná charakteristika toho, **o co dnes jde z hlediska tzv. Průmyslu 4.0, přechodu k ekonomice založené na produktivních službách a proč je navrhovaný systém hlavním článkem odstartování komplexním reformou.** Velmi důležité.

R2016/262: *Diskuse LK: Jak odstartovat reformy?/9*

<http://radimvalencik.pise.cz/3934-r2016-262-diskuse-lk-jak-odstartovat-reformy-9.html>

Odpověď na otázky: **Odkud se bere to "navíc" (to, co dostanou k výplatě ti, co vstoupí do postgraduálního systému, i to, co vznikne odkladem plateb a bude využitelné k navýšení důchodů i reformě stávajícího penzijního systému) a kam se ztrácí nyní?**

11. část

Komentář Jana Mertla

Prvních 9 příspěvků série o nastartování reformy průběžně komentoval **Jan Mertl**. Komentáře obsahují řadu podnětů a stojí za zveřejnění. Pro snazší dostupnost uveřejňuji v závěru tohoto článku odkazy na jednotlivé díly seriálu.

Ad: "R2016/255: *Diskuse LK: Jak odstartovat reformy?/2*"

Postgraduální nadstavba je skutečně vhodnou konstrukcí, která **může přispět ke zlepšení situace v oblasti penzí, ale i zaměstnanosti a nadstandardní zdravotní péče pro lidi 50+.** Dále do značné míry řeší i problém statutárního penzijního věku, jakkoli nenahrazuje první pilíř sociálního pojištění, který má i další funkce, než má nadstavba. Určitě je žádoucí dále zvyšovat koupěschopnost dotčených sociálních skupin, zvláště proto, že služby, které si zakoupí, mají významný potenciál k rozvoji národní a lokální ekonomiky.

Ad: "R2016/256: *Diskuse LK: Jak odstartovat reformy?/3*"

V pořádku, pěkně to ukazuje význam postgraduální nadstavby. Jen připomínám, že i zde je **nutno zvažovat dobu pobytu v penzi, postgraduální nadstavba do značné míry ztrácí smysl, pokud člověk bude užívat jejích efektů typicky jen několik let** (teď neřeším zkrácené úvazky, které také umožňuje a podporuje).

Ad: "R2016/258: *Diskuse LK: Jak odstartovat reformy?/5*"

To nám to pěkně jde. Ne vždy je nutno jen polemizovat, ale také spolupracovat. **Zcela jistě je v populaci mnoho těch, kteří takovéto nadstavby mohou využít,** a navíc to funguje i na principu "otevírání příležitosti", tj. pokud takovéto nástroje budou dostupné, leckdo to v sobě objeví a může to být významně funkčnější než současné "druhé a třetí pilíře", které motivují v zásadě pouze k tomu spořit a pak vybrat.

Ad: "R2016/258: *Diskuse LK: Jak odstartovat reformy?/5*"

Obecně jde totiž o to, aby penzijní systémy poskytovaly dodatečné motivace a funkce oproti bankovním produktům. Tím budou atraktivnější, alespoň jako podstatná část zabezpečení na stáří. To se týká jak této postgraduální nadstavby, která má výraznou funkci ve smyslu podpory flexibility penzijního věku a motivace k prodloužení produktivního uplatnění, tak i "klasického" sociálního pojištění v prvním pilíři, které má významný potenciál valorizační, stabilizační a poskytuje i určitou míru solidarity ve smyslu náhradních dob a univerzální účasti bez ohledu na výši příjmu a zdravotní stav.

Ad: "R2016/260: Diskuse LK: Jak odstartovat reformy?/7"

To ale není tak překvapivé, každý průběžný systém lze snadno zavést (viz historie před a po II. Světové válce) a pokud je pojištěnců ve výplatní fázi méně než ve "spořicí" (resp. platící), přebytek tam vzniknout může. **Bude-li systém skutečně uzavřený, je to výhoda,** peníze se budou hodit a lze jimi buď zlepšit (výslednou) pozici účastníků, nebo jim usnadnit částečnou transformaci jejich sociálního pojištění v prvním pilíři tak, aby jim tato nadstavba lépe navazovala.

Ad: "R2016/261: Diskuse LK: Jak odstartovat reformy?/8"

Ano, je to tak, je to podobná situace jako v 19. století kdy také bylo náročné adaptovat společnost na nový, průmyslově založený systém.

Ad: "R2016/262: Diskuse LK: Jak odstartovat reformy?/9"

V oblasti zdravotnictví je uvedený přístup konzistentní se systémem více zdravotních pojišťoven, v univerzální části spojený s regulací výběru pojistného a přerozdělením podle zdravotního rizika. Jakkoli je tato metoda méně efektivní ve smyslu nákladovém, protože jedna pojišťovna či centrální financování ze státního rozpočtu je nesporně levnější a jednodušší, **systém více pojišťoven skýtá právě možnost nadstandardních produktů,** samozřejmě při účetním oddělení od univerzální (standardní) části systému, ale při zachování synergického efektu poskytující instituce (pro zájemce). Navíc se v poslední době objevují např. v úrazovém pojištění produkty, které třídí klienty pouze podle věku a povolání, nikoli podle zdravotního stavu (VZP), a je možné, že by se tento přístup dal v určité podobě aplikovat i na produkty nadstandardní zdravotní péče (netřídít klienty na vstupu podle aktuálního zdravotního stavu). Tím se otevírají možnosti pro nadstandardní péči, která může být dostupná širšímu spektru zájemců v populaci, tj. i starším a chronicky nemocným. Nijak to neoslabuje význam univerzální části systému - ba právě naopak, tento tvoří klíčovou základnu pro dobrovolně volitelný nadstandard.

4. Diskuse

Politický bizár nebo raději politický kýč?

Pavel Sirůček

Text Tragédie korektního pokrokářství (in *Marathon*, 2016/4) byl posměšně pokrokářskými tzv. levicovými progresivisty označen za bizarní a nahnědlý. Nechybí samozřejmě opovrhlivé uplivnutí nad austronostalgií a dalšími (ultra)konzervativními výstřelky. Zkrátka zkostnatělá, reakční fosilie ... Nepochopitelně ovšem absentuje obvinění z nízkého populismu a podlézání lůze, což jsou pro intelektuály z moderní tzv. levice především normální lidé normální práce. Můj kritický oponent (in *Marathon*, 2016/5) je zase tradičně pranýřován coby nepoučitelný stalinista. Prý jedinou správnou cestou, prý jedinou cestou skutečně moderní a skutečně levicovou, je přece aktivistické korektní pokrokářství, menšiny, gender, velkoměstský salonní liberalismus, inkluze, otevřenost, multi-kulti, více EU, retardovaný altruismus a všeobjímající sluníčkářství (Kéž jsou všechny bytosti šťastny!). Včetně univerzalizmu hodnot a exportu (ohněm i mečem) tzv. lidských práv. Kolik utrpení a škod – včetně stávajících vln migrace – už napáchal pseudohumanismus a iluze, že všichni lidé jsou naprosto stejní a dobří. Hlavně už moderní tzv. levice nesmí kapitál obtěžovat bojem za sociální otázky. Hlavně žádná sociální práva, především žádná sociální spravedlnost pro většinu, pro normální lidi normální práce.

Připomeňme, že kavárenskými aktivisty je jako nahnědlý, hnědý či dokonce přímo černě fašounský dehonestován a mediálně cejchován i Jan Keller. Pouze namátkou za střízlivý realismus ohledně imigrace, kdy nejásá spolu s vítáči všech a všeho. Je až s podivem, že jeho chytré glosy mohou vycházet v pokrokářsky oranžovém *Právu*. Jan Keller v europarlamentu fatálně prozřel a jeho postřehy je opravdu radost číst. Trefné, výstižné, sřízavě ironické. Přesněji radost by to byla, kdyby neměl smutnou pravdu. A kdyby tragédie korektního pokrokářství nebyla tak tragická a neohrožovala už i samotnou podstatu civilizace. Jsme svědky sebevražedného pádu Západu v přímém přenosu. Opravdu u toho musíme asistovat?

Vedle rozkastování třídního či sociální stratifikace je tzv. vyspělý svět rozdělen na „osvícené“ korektní pokrokáře, a na ty druhé, „neosvícené“. Fanaticky aktivističtí poslové „dobrá“ se považují za vyvolené a

morálně nadřazené, s posláním všem malým, zapšklým, nevzdělaným (včetně – zatím – mlčící většiny) otevřít tmářské zraky a náležitě je převychovat. Pokrokářské „dobro“ jim přece musí vnutit i proti jejich vůli. Za každou cenu. I vyhytní. Válka dvou světů bývá černobíle interpretována též jako soupeření, a to zdaleka nejenom o veřejný prostor, či přesněji přímo boj intelektuálů (hodných, odvážných, velkorysých a samozřejmě vždy naprosto nezávislých etc.) se (zlými) populisty. Nejen naše společnost je přitom silně fragmentovaná a roztržštěná. Uvedené rozdělení se však i u nás rýsuje stále zřetelněji, se samozvanou avantgardou v podobě lidskoprávní kavárny, hate free vítačů, tzv. levicových progresivistů, pravdolákařských sluníčkářů, tzv. umělců, hydry neziskovek apod. O silící netoleranci i narůstající zběsilosti liberálů svědčí nechtuté konfrontace 28. října (Zajímají vykonstruované pseudoproblémy i někoho jiného nežli elitářskou kavárnu? Pálí toto opravdu lidi na menších městech, na venkově? Trapný kabaret Prahu otráví a zneuctí jistě i 17. 11.). Nenávidně je rozdělena společnost naše, německá, britská aj. i celé USA. Prostořeký magnát programově bourající tabu politické korektnosti, a přinášející naději na lepší, a především normální, časy versus děsivě umělohmotný marketingový produkt. Příkladně znepokojený establishment učiní vše, aby nepokrokař DJT nevyhrál. Volby budou jistě kříšťálově čisté a průzkumy jsou samozřejmě nezmanipulované... Leč naděje na změnu, a to i na start globální konzervativní perestrojky, na znovuoživení vlády zdravého rozumu, řádu a pořádku, stále ještě žije. Bílý pracující muž bude možná mít konečně zase důvod k oslavě. Už dlouho nebyly americké volby tak vyhocené, tak špinavé a především tolik, tolik důležité. Pro celý globál.

Naplňují se těžce pesimistická proroctví, a to i ohledně naší levicové, přesněji tzv. levicové, politické scény? Bohužel, až přespříliš. Alibismus předsedy KSČM po neoddiskutovatelném debaklu v krajských (a v senátních tradičně též) volbách je pozoruhodný. Dokola připomíná, že KSČM zůstala třetí stranou. To má být úspěch? To má být vysvětlení a ospravedlnění? Na jak dlouho zůstává zatím třetí? Do švestek ... Přitom jde o propadák nejenom politický, ale i ekonomický. Přiznat si prohru a vlastní odpovědnost? Sebereflexe? Naprosto nemožné a zcela nemyslitelné. Prý za vše mohou pouze kraje a okresy... Na jejich výborech údajně nejsou lidé na svých místech. Ryba přitom smrdí vždycky od hlavy. Za neúspěch i v těchto volbách může v první řadě vedení a politika (přesněji její absence) celostátní a (ne)prezentace celé strany. Nesprávně lidé sedí ve vedení. Ostravská výzva vyšuměla a vedení se prý shodlo, že netřeba hledat viníky. Strana tedy k prohře nefekla vůbec nic. S KSČM je to, bohužel, ještě mnohem tristnější nežli smutně konstatovala III. část materiálu Tragédie korektního pokrokařství.

Debakl a ztráty jen o málo menší než KSČM utrpěla ve volbách krajských ČSSD. Palcové titulky novin přitom, s odkazem na šéfa strany, hlásají, že ČSSD tíží to, že je příliš levicová. Tíží ji její příliš levicová image. Čtenář má pocit, že si kdosi z něj dělá blázny už zcela nepokrytě. Není to přece právě naopak? ČSSD a údajně moc levicová? Pomiňme, že sociální demokracie levicová nebyla, není a nikdy skutečně levicová nebude. Ani být zkrátka a dobře nemůže, ze své oportunistické podstaty. Zde má jít o to, že ČSSD se potřebuje ještě více posunout do politického středu a ještě méně akcentovat sociální jistoty a práva většiny. Jenom tím prý může oslovit liberální voliče z velkých měst. Musí být přece stranou korektně pokrokařských městských liberálů, jako jsou údajně všechny moderní sociální demokracie na údajně vyspělém Západě. V zoufale marně naháněcí městských liberálů, včetně internetových omezců, má ČSSD odbourat poslední zbytečky skutečné levicovosti, definitivně se odvrátit od tradičních levicových voličů a totálně se transformovat podle pokrokařských konstruktů nové tzv. levice. Ještě hlubší (a zákony tvrdě ukotvená) tyranie menšin, gender, otevřenost, inkluze, imigranti, multi-kulti, univerzalizmus, tzv. lidská práva, ještě daleko více pokrytecké korektnosti, více integrace, více EU, ještě mnohem méně normalnosti i zdravého rozumu... Tudíž má sluníčkářsky radostně spáchat korektně pokrokařské harakiri. A autentičtí sociální demokraté (typu Škromacha či Foldyny) jsou progresivisty vnímáni jako stále větší přítěž.

Jistou míru nepokrokařské rozumnosti i normalnosti (namátkou ohledně zrušení letního času) a zdravého tradicionalismu vykazují místy tradičně lidovci. Byli by pro část nepokrokařů snad možná někdy dokonce i volitelní, pokud by ovšem měli v čele skutečnou charismatickou osobnost, opravdového politika a lídra. Jako byl Lux, jako je Čunek nebo i Kalousek ... A museli by si odpustit pokrokařské tyjátry. Provoke s cirkusem dalajláma i nedůstojné tahanice o metál, který opravdu nárokový není. Zajímá by onen pán někoho, pokud by nebyl příbuzný (všeho)schopného ministra? Kýčovitě tahanice, šmíráčky okopírované od Vlasty Buriana, daj-li, nedaj-li medaili (Hysterické zoufalství pravdolákařských antizemanovců ilustruje groteskně panoptikální hledání prezidentských kandidátů. Co zkusit hororového klauna, jejichž invaze se šíří do Evropy a i k nám? A zase už prudí věční petenti pana Vaňka ... Stále titíž. Nicméně v pseudokauze medaile možná i jde – vedle dalšího kavárenského výrobu antizemanovské hysterie – též o vymezování vůči premiérovi. Ten by se měl konečně, alespoň jednou, pochlapit a inkriminovaného ministra neprodleně odvolat). Důležitější přitom je, že KSČM už dávno nedisponuje nejpevnějším a nejdisciplinovanějším voličským jádrem. To prokázali právě lidovci. Řada sympatizantů a tradičních voličů KSČM přitom volila ANO. Je sice na první pohled zarážející, že např. na Ostravsku – po smutných zkušenostech s jedním miliardářem – chudí volí projekt miliardáře jiného, leč komu vlastně mají hodit svůj hlas? KSČM? Proč? Je vůbec ještě KSČM vnímána jako strana radikální? A jako strana pro neprivilegované normální lidi normální práce? Nebo spíše coby partaj, v podstatě jako každá jiná, která se především pohodlně zabydlela v parlamentu a už vlastně nemá mnohdy radikální ani rétoriku?

Zahraniční média pro fenomén A. Babiše vymyslela termín liberální populist. Škatulkování a vymyšlení nových termínů jsou do značné míry výrazem bezradnosti. Chtělo by to ovšem daleko, daleko méně liberalismu a mnohem více ideologické ukotvenosti ...

Krajské a senátní volby též jasně (a znovu) prokázaly, že úvahy o povinné volební účasti jsou naprosto na místě. Jako je naprosto a zcela na místě znovuoživení vážné diskuze o zbytečnosti druhé komory parlamentu ve stávající podobě. Přiznejme si, že lidé senát nikdy nepřijali a zcela oprávněně jej považují za zbytečný a marnotratný. Ostatně lidé se neidentifikovali ani s institucemi krajů, resp. krajských zastupitelství. Přiznejme si, že kraje jsou umělým útvarem a vznikly především s cílem nepodobat se krajům z minulého režimu. A dodejme, že i kraje jsou v podstatě zbytečné. Vedle toho, že většina lidí postrádá jasný smysl voleb do senátu i krajů, citelně absentovala silná krajská témata. Vlastně téměř u všech politických subjektů.

Politická levice, a to samozřejmě nejenom u nás, se nalézá v krajně bezútěšném stavu. ČSSD je rozdělena na zastánce sociálních témat a (post)modernistické pokrokářské inkvizitory, čím dál fanatičtější diktující svá pokrokářská moudra všem. KSCM je rozdělena dávno také, na dva (možná i tři) rozdílné ideové proudy, které se často neshodnou ani v těch nezákladnějších otázkách. Jen se o tom v městských salonech a kavárnách nesmí mluvit ani šeptem. Nenazrál už konečně čas, i u nás, pro konstituování levicového národoveckého subjektu, který by adekvátně reflektoval sociální témata i národní zájmy, tradice, autority, zdravý populismus i uklidňující provincionalismus? Subjektu, který by tvrdě hájil především zájmy nepokrokářské nepriviligované většiny, zájmy normálních lidí normální práce, včetně jejich touhy po normálním životě a práci, bez šíleností korektního pokrokářství?⁷² A který by se nebál přiznat, že i globalizace, financionalizace či integrace jsou už dávno za hranou snesitelnosti. Společenská poptávka by se jistojistě našla. Pro začátek by stačilo, kdyby si takový subjekt vytyčil dvě programová hesla typu spravedlivé mzdy a náležitého zdanění velkých firem, včetně řetězců.

Fundamentální rozštěpení levice a tzv. levice se už dávno rýsuje po linii konzervatismus versus liberalismus. Jde o zásadní střet a protiklad – o tradicionalistické sociálně orientované nepokrokáře a modernistické liberální korektní pokrokáře, kteří skutečnou levicí nikdy nebyli, nejsou a ani nebudou. Osobně se hrdě hlásím ke skupině první a opravdu nijak netruchlím, že můj text je označován za primitivistický a za politický bizár. Lepší bizár nežli trapný kýč.

⁷² Zopakujme, že k těmto v neposlední řadě náleží i křížové tažení proti hotovosti. Dokonce směrem k děsivě obłudné vizi „bezhotovostní společnosti“. Za pozornost stojí varovné argumenty V. Klause st. in *Newsletter* (IVK, říjen 2016). Mimo jiné správně připomíná, že o „neomezené rozšíření bezhotovostního placení mají zájem poskytovatelé bezhotovostního placení, nikoli uživatelé platebních karet ...“ (tamtéž in *Bezhotovostní společnost jako nesmyslný experiment*, s. 1). A ještě správněji, že: „Rušení hotovostních peněz se stalo kvazi-progresivistickým znakem pokroku ...“ (dtto). Vedle argumentace proti „bezhotovostní společnosti“, která je jednou z model korektních pokrokářů i nové tzv. levice, argumentů zprava, by už konečně měly zaznít i pádné výhrady zleva politického spektra. Tedy od autentické levice, kterou nová tzv. levice opravdu nereprezentuje.